Przesyłka opłacona ryczałtem

Nr. 25 (31) Vilnius, šestadienis, 1929 m. birželio mėn. 15 d. II metai.

VILNIAUS RYTOJUS

Savaitinis politikos, visuomenės ir literatūros iliustruotas laikraštis.

Išeina šeštadieniais.

REDAKCIJA ir ADMINISTRACIJA: Šv. Jono g-vė Nr. 8—1. Redakcija priima nuo 10 iki 12 val. Administracija priima 9— 2 val. po pietų.

REDAKCIJA straipsnius ir korespondencijas taiso ir trumpina savo nuožiūra. Nespausdintas korespondencijas ir smulkesnius straipsnius naikina. Rankraščių savo lėšomis negrąžina.

PRENUMERATA: Metams—4 auks., pusei metų—2 aks., 3 mėn.—1 auksinas. Atskiro numerio kaina 10 skat. Užsienyje metams 1 doleris. Užsisakyti galima nemažiau kaip 3 mėnesiams.

Skaitytojų žiniai.

Pranešame, kad ūkio ir visus kitus atsakymus ir paaiškin mus duodame tiktai NUOLATINIEMS, metiniems „Vilniaus Rytojaus" prenumeratoriams. Todel siunčiant paklausimą, reikia parašyti vardas pavardė ir adresas, kitaip neatsakinėsime. REDAKCIJA.

Mūsų mokyklos ir mokytojai.

Daug dabar rašoma ir kalbama apie mūsų mokyklų gyvą reikalą. Kas dabar nesupranta, kaip Vilniaus krašte yra reikalingos lietuvių mokyklos? Sunku buvo seniau gyventi be lietuviškos knygos. Atsirado knygnešių, kurie gabeno knygas iš užsienių. Mokyklų atgabenti iš kitur nėra galimybės. Lietuviškąją mokyklą Vilniaus, Gardino ir Suvalkų kraštuose mes, lietuviai, patys kuriame ir ją tobuliname.

Po didžiojo karo apie 1920 m. Vilniaus apylinkėse lietuvių mokykla buvo, kaip ir visas lietuvių gyvenimas, suardyta, geresni mokytojai turėjo apleisti mūsų kraštą. Jų vietas beveik visur užėmė jaunos ir mažai prityrusios jėgos.

Tada Vilniaus krašte teko pirmon galvon rišti klausimas: ar bus Vilniaus krašte lietuviškos mokyklos, ar lietuviai čia liks visai be savų mokyklų.

Sumažėjus be galo mokytojų ir mokyklų skaičiui iki keliolikos, 1922 metais „Rytas" mobilizavo ką tik galėjo. Greit, 1922/3 mokslo metais mokyklų skaičius Vilniaus krašte padaugėjo iki 100 su viršum. Švietimo darbuotojai nesibijojo teismų ir ištrėmimų, nesibijojo, kad neteks kvalifikacijų, nes jų tuomet pagal lenkų vyriausybės reikalavimų, niekas ir neturėjo.

Tuomet jaunų mokytojų susivažiavimuose galima buvo pastebėti mokytojuose daug pasiryžimo dirbti pavojingiausiose lietuvybei vietose. Mokytojai noriai važiuodavo, kur jiems tekdavo kovoti del lietuvių mokyklų ir pačios sodiečių lietuvybės. Laikraščių anos gadynės korespondencijose tada daug būdavo mokytojų darbo pagyrimų.

Aplinkybės vertė mokytojus gerinti mokslo cenzą. Iš pedagoginių kursų susilaukta pilnos penkių kursų Mokytojų Seminarijos. Visiems kitiems mokytojams organizuota vasaros papildomieji kursai su valdiškomis teisėmis. Atrodė, kad, pagerėjus mokytojų mokslo cenzui, susilauksime jų našesnio darbo ir visuomeniško veikimo sodžiuje. Deja, jeigu pažvelgsime į šių ir pereitų metų mūsų laikraščius ir gaunančias korespondencijas ir šiaip į vietos žmonių pranešimus, tenka patirti, kad šių dienų mokytojai jau ne tie.

Jau tenka patirti, kad kai kurie mokytojai nerūpestingai išeina mokslo programas, labai dažnai apleidžia savo mokyklas, trankydamiesi po turgus, vaišes; vietomis perdaug bičiuliuojasi su svetimtaučiais ir net su jais giminiuojasi; vieni skundžiasi, kad mokytojai užsidarę tik mokykloje ir už mokyklos sienų sodžiaus gyvenime jų visai nėra; kiti skundžiasi, kad ir pačioje mokykloje, kaip jau minėjome, mažai dirba; kadangi „Rytas" po 1927 m. neturėjo galimybės net savo vizitatorius siuntinėti, tai tretieji skundžiasi, kad kaikurie mūsų mokytojai nutraukė pasitikėjimo ryšius ir moka dirbti tik verčiami. Tokių mokytojų, ačiū Dievui, pasitaiko labai nedaug, bet vis tik pasitaiko.

Gal čia bent kiek yra kalti ir 1927 metų įvykiai. Mokytojai daugumoje buvo jau tada patvirtinti ne vieniems metams, kaip seniau būdavo, duota buvo vilties, kad patys mokytojai palengvintu būdu gaus mokytojų valstybės pripažintas kvalifikacijas, galės jau be baimės dirbti lietuvių mokykloje. Virto kitaip. 1927 metų rudens audra nubloškė žymią dalį mūsų mokyklų ir mokytojų, ir tai paveikė į juos. Be to, pačių mokytojų tarpe uoliai pradėta kelti visai nereikalingas šiame krašte klasių kovos idealas. Susidariusi pačių mokytojų profesinė organizacija nesiėmė darbo tverti mokytojų idealistų, o virto tik užtarėja, kuri mėgindavo ginti mokytojus ten, kur tas gynimas buvo mažiausiai reikalingas, o tylėjo ten, kur sąjunga, kaipo organizacija, galėjo daug nusverti. Bet visa tai tokių mokytojų nepateisina.

Teko patirti, kad „Rytas" šių metų gale baigia kontroliuoti mokytojų darbą ir neinančius savo pareigų yra pasiryžęs pakeisti kitais mokytojais. Deja, naujų mokytojų yra labai maža. Teks dar porą metų daugeliui sodžių laukti mokyklų. Kur nėra rimto, sąžiningo mokytojo darbo, ten veltui leidžiami visuomenės pinigai ir kenkiama lietuvybei. Rodos geriau jau kokia dešimčia mokytojų turėti mažiau, kad tik jie sodiečių tarpan neneštų svetimo lietuviams raugo ir į lietuvių mokyklą nežiūrėtų vien tik kaip į vietą sau pasipelnyti ir šiaip-taip prasistumdyti. Čia gailestingumui ir beturčių susišelpimams neturėtų būti vietos. Vilniaus krašto lietuvių mokykla yra *vargo ir darbo mokykla*. Jai reikalingi mokytojai darbininkai idealistai, kurie niekieno nekontroliuojami sąžiningai, rimtai ir uoliai eitų savo šventas pareigas.

Senesnis Mokytojas.

Pirmadienį, birželio mėn. 17 d. 9 val. rytą (metinės mirties sukaktuvės) Šv. Mikalojaus bažnyčioje

bus gėdulingos pamaldos už

a. a. DOMICELĖS PALEVIČIENĖS

vėlę.

Apie tai praneša savo giminėms, prieteliams ir pažįstamiems

ŠEIMYNA.

Iš Tautų Sąjungos.

Tautų Sąjungos tarybos tautinių mažumų komitetas biržel o 7 d. tęsė Londone sudaryto pranešimo svarstymą.

Kanados atstovas Dandurandas pareiškė, kad pranešimas esąs visiškai nepakankamas ir pareikalavo kad komiteto posėdis būtų atidėtas.

Vokiečių atstovas Schubertas pareiškė, kad pranešimas sukėlęs gilų nusivylimą, nes jis sudaręs įspūdį, kad tautinių mažumų klausimas esąs antraeilis klausimas, o ne vienas iš svarbiausių Tautų Sąjungos klausimų. Toliau Schubergas pabrėžė, kad Vokietija tebesilaiko nusistatymo, kad Tautų Sąjunga turi nuolatos daboti tautinių mažumų sutarčių vykdimą. Tam tikslui reikalinga nuolatinė tautinių mažumų komisija. Baigdamas Schubertas pareiškė, kad šis trijų komiteto pranešimas negalįs sudaryti pagrindo deryboms tuo taip svarbiu klausimu, todėl Tautų Sąjungos t rybos komisija turi pareikalauti, kad būtų paruoštas naujas pranešimas.

Reino evakuavimas.

Žiniomis iš Londono, anglų konservatorių spauda rašo, kad viena anglų kariuomenės stovykla gavo iš karo ministerijos įsakymą daryti pasiruošimus Reino krašto kariuomenei priimti. Toj stovykloj dabar esanti kariuomenės dalis jau gavo įsakymą iš ten išsikraustyti. Ši stovykla jau per paskutinius dvejus metus buvo naujai atstatyta. Jos atstatymas kainojo 30,000,000 markių.

„Daily Express" Paryžiaus korespondentas iš gerai informuotų šaltinių praneša, kad Reino kraštas tikrai bus evakuotas dar šiais metais. Galimas daiktas, kad tai įvyks spalių mėn.

Prasimanymai.

Lenkų spaudoje paskutiniu metu del nežinomų priežasčių kas dien sistematiškai rašoma, netik apie „baisią" Lietuvoje padėtį, bet ypač mėgstama svaidyti skambius pranešimus, kuriuose rašoma, net apie „sukilimo judėjimą". Matyt lenkų spaudai duria akį Lietuvos gerynėja ir visokio tarptautinio elemento mažėjimas Lietuvoje. Bet ar pasieks tokių žinių skleidimas savo tikslą, labai abejojame, bet kartu ir pabrėžiame, kad juo toliau, juo lenkų spaudoj randame mažiau kritiškų dalykų, o kas kart daugiau visokių atsitiktelių plepalų.

Tai atbėgo koks tai iš Širvintų garborius, pas kurį „Słowo" bendradarbisvos begavo pasikalbėjimą ir pirmame puslapyje įsidėjo to bėglio absurdiškus pasakojimus apie Lietuvą ir tariamąjį lenkų bei plečkaitininkų persakojima, tai vėl triukšmingai pranešama, kad perėjo sieną pabėgęs iš kariuomenės dezertyras Saliamonas, žodžiu visos žinics imamos iš visokių atmatų ir kriminalistų, kurių pasakojimai talpinama pirmose vietose.

Bet argi svarbu sufanatizuotiems lenkų laikraščių skaitytojams žinių tikrumas. Kas atėjo ant seilės, tas rašoma, tas plepama ir tomis paskalomis, melagingais prasimanymais auklėjama visuomenė.

Karaliaučiaus ekskursija Kaune.

Šiomis dienomis atvažiavo į Kauną vokiečių ekskursija iš Karaliaučiaus. Ekskursija labai didelė — 92 asmens.

Ekskursijos sutikti stoty buvo susirinkę nemaža publikos, ypač studentų.

Vokiečių Lietuvių draugija Karaliaučiuje turi 50 narių. Tai daugiausia dirva, vien kultūrinė sritis. Jokių ekonominių-materialinių tikslų nesiekia. Politinių klausimų griežtai vengiama. Draugija turi labai didelio pritarimo vokiečių visuomenėje. Štai ir dabar jos organizuota ekskursija didesnė, nei ji pati. Jos ruošiamos paskaitos apie Lietuvą aprašomos ne tik Karaliaučiaus, bet ir visos Vokietijos laikraščiuose.

Draugija turi atskiras sekcijas: jaunimo, moterų (jos pirmininkė p. Launer yra atvykusi), aukštųjų mokyklų bendradarbiavimo, ekonominę. Jose vadovauja autoritetingi asmens. Draugija mano suorganizuoti lietuvių meno parodą ir vieną kitą koncertą Karaliaučiuje, o taip pat ir Karaliaučiaus meninkų parodą bei koncertus Kaune.

Politinė apžvalga.

Anglijoje pagal tos šalies papročių vyriausybė, pralaimėjusi rinkimus, nelaukia parlamento susirenkant, bet tuojau atsisako, kad stipriausiai rinkimuose partijai užleisti vietą. Taip iš konservatorių paėmė valdžią darbo partija su savo vadu Macdonaldu. Ministerių pirmininku tapo pats Makdonaldas, užsienių reikalų ministeriu Hendersonas, finansų ministeriu Snovdenas, kurs nesenai dar parlamente buvo labai užgavęs prancūzus. Anglijos bedarbės klausimai teks rišti darbininkų klausimų specialistui Thomas'ui. Viso labo ministerių Anglijoje yra 19. Vyriausiuoju teismų prokuroru bus žymus advokatas, kurs parlamentan jau išrinktas kaipo liberalų kandidatas perėjęs į darbo partiją ir apie tai parašęs Loyd Džoržui. Makdonaldo vyriausybė savo politikoje sieksianti taikos ir nusiginklavimo, užmegsianti ryšius su Sovietų Rusija, bendradarbiausianti su Tautų Lyga.

*

Tautų Lygos Tarybos posėdžiuose Madride atstovauja tuotarp anglus jų vietos atstovas Madride. Naujoji Makdonaldo vyriausybė pareiškusi, kad tautinių mažumų klausime trijų Komisijos su Chamberlainu Londone išdirbtą projektą palaikysianti, jegu Tautų Lygoje del to projekto nekiltų naujų sunkenybių.

Kaip tik Vokietijos atstovas jau griežtai pareiškęs, kad vokiečių visi pasiūlymai projekte neradę vietos. Užtat prancūzai ir jų šalininkai skubotai norėtų šį projektą priimti ir tautines mažumas palikti ligšiolinėje padėty. Vokiečių atstovas Šubertas pareikalavo paruošti naują raportą tuo klausimu ir norėtų Tautų Lygoje sudaryti nuolatinę komisiją tautinių mažumų klausimams spręsti. Ministeris Stresemanas vyksta į Madridą ir esą vilties, kad atvyks čia naujas Anglijos politikos vedėjas Hendersonas.

*

Romoje birželio 7 dieną įvyko Vatikane iškilmingas sutarties dokumentų apsimainymas. Šiuo aktu galutinai baigta tarp Vatikano ir Italijos valstybės visi nesusipratimai. Kardinolas Gasparri ir Italijos ministerių pirmininkas Musolini susitiko popiežiaus rūmuose. Šv. Damazo eikštėje Musolini susipažino su žymesniais Vatikano vyrais. Popiežius ir karalius apsimainė sveikinimo telegramomis. Kai Musolini išėjo iš Vatikano, jo laukė tūkstantinės žmonių minios. Armotos šūviai apreiškė Romai, kad traktatai pradėjo veikti. Aplink Vatikaną ir šv. Petro bazilika, taip pat gatve Porta Angelica pastatyta naujos pasienio sargybos.

*

Paryžiuje birželio 8 d. bankininkai-ekspertai baigė derybas del didžiojo karo užkrautų vokiečiams mokesčių ir raportą pasirašė. Po keturių mėnesių baigta sunkus darbas suderinti didžiųjų valstybių piniginius ir politinius reikalus. Prancūzai turės sumokėti didelius pinigus Amerikai, o vokiečiai prancūzams. Vokiečių atstovas Schachtas ir prancūzų — Moreau nelinksmai kalbėjo ir jų rankos pasirašant drebėjusios, nes 62 metams apkrovę dideliais mokesčiais prancūzų ir vokiečių tris kartas. Linksmas buvęs tik amerikietis Joungas. Bankininkai nutarę reikalauti Pareinės krašto evakuacijos.

*

Lenkijoje tenka pažymėti Devintinio procesija Lvovo mieste Galicijoje. Iškilmingos procesijos metu žydų gimnazijos jaunimas labai triukšmingai užsilaikęs ir užgavęs procesijos dalyvius. Rabinai tą pat dieną buvę pas vietos vyskupą Lisovskį ir aiškinę žydų nenorą įžeisti procesiją. Miesto storastos pranešime tilpusios iškraipytos žinios apie rabinų pasikalbėjimą su vyskupu. Pasirodė vyskupų raštas, kurs nušviete padėtį kitaip. Lvovo universiteto jaunimo pasijuto įžeistas žydų jaunimo užsilaikymu procesijos metu ir sunaikino žydų laikraščio redakciją, suardė jų spaustuvę, išdaužė langus žydų gimazijoje ir, kai policija keletą studentų suėmė, tai Lvovo studentai universitete ir politechnikoje paskelbė streiką. Pareikalavo paleisti suimtuosius draugus, uždaryti žydų gimnaziją ir pašalinti storastą Klotzą. Lvovo studentus palaiko kitų Lenkijos universitetų studentai Varšuvoje, Krokuvoje, Poznanėje ir Vilniuje. Reikalavimai visur tie patys. Varšuva norėtų žydų studentų skaičių universitetuose sumažinti.

— Paskelbta ilgokas marš. Pilsudskio laiškas, kuriame jis pateisina buvusį ministerį Čechavičių del išaikvotų valstybės pinigų. Jis tai daręs su jo žinia ir kad surinktų iš mokesčių pinigų valstybės kasoj daug likdavę. Su seimais nenorėjęs turėti reikalo.

— Del sunkios ūkio padėties šiemet sodžiaus ūkininkai labai mažai ką perka. Pirklyba visoje Lenkijoje labai susitraukė, o Vilniaus krašte vekselių protestuotų skaičius vis didėja.

*

Latvių politika kryžkelėse. Nesenai jie gerokai meilinosi Lenkijai ir nesidrovėjo pakišti koją Lietuvai Karaliaučiaus derybų metu. Paskutiniu metu šoko kiton pusėn, švedų pusėn. Latvių prezidentas buvo nukeliavęs Švedijon ir širdingai buvo priimtas švedų karaliaus. Atrodė, lyg latviai apsivylę ligšiol niais draugais pamėgins atnaujinti senąją brolybę su švedais, kurie ilgus metus šeimininkavo latvių žemėse, kol pateko į rusų carų rankas. Tačiau pastaruoju metu latviai pasiuntė pirklių kuopelę į Poznanę pasižiūrėti parodos, bet dar maža: pirkliai norį paviešėti Varšuvoje ir susipažinti su dabartine lenkų ekonominė būkle. Matomai gudrūs latviai meilinasi prie kiekvieno, kur tik jaučia sau naudą. Ne dovanai kas tai pavadino juos „Rytų Europos anglais“.

*

Kinijos dabartinėje sostinėje Nankine buvo didelės iškilmės, per kurias pirmojo Kinijos prezidento Sunjatseno kūnas buvo padėtas į specialinį mauzoliejų. Tas mauzoliejus kainavęs apie vieną milijoną dolerių. Sunjatseno kūnas padėtas bronziniam karste. Mauzoliejus pastatytas ant purpuro kalno, iš kur matosi ciesorių kapai. Tūkstančiai žmonių dalyvavę ir 18 valstybių atstovai. Šiuo metu Kinija nutraukė santykius su Rusija del komunistų agitacijos.

*

Čekoslovakijoj pripuolamai karo valdžia susekė didelę šnipinėjimo aferą. Suimtas vienas karininkas, kurio pavardė tuotarp paslapty laikoma. Spėjama, kad šnipinėjimas buvęs atliekamas Vokietijai. Suimtasis galėdavęs susieiti su čekoslovakų generolais. Jis gegužės mėn. du kartu buvęs nuvykęs į Drezdeną ir vieną kartą į Berlyną. Jis gaudavęs iš vokiečių 8000 markių atlyginimo mėnesiui. Paskutinį kartą jis skrisdamas į Vokietiją pametęs daug dokumentų. Iš to pasisekė čekams sugauti taip sau pavojingą šnipą.

*

Belgijoj į parlamentą išrinkti 76 katalikai, 70 socialistų, 28 liberalai, 11 flamų ir 1 komunistas. Į senatą praėjo 41 katalikų atstovas, 13 liberalų, 36 socialistai ir 3 aktivistai.

*

Azijos valtybėje Irake buvo dideli tvanai, kurie milžiniškus nuostolius padarė. Tūkstančiai kaimų ir dvarų vandens apsemti. Tūkstančiai gyventojų nesuspėję išsigelbėti, žuvę tvane. Eufrato ir Tigro upės išėjusios iš krantų ir savo vandenimis apsėmę didžiausį žemės plotą. Užpiltas ir Basro miestas. Kiek žmonių ir turtų bus žuvę, tuo tarpu niekas nežino. Iš tų kraštų labai mažai tegaunama žinių. Visi geležinkeliai, telegrafai ir telefonai sunaikinti. Iš Indijos anglai išleidę kelis aeroplanus į tvano kraštus. Gal jiems pasiseks sužinoti tikrą padėtį.

Pasikėsinimo atgarsiai.

Išeinąs Paryžiuje laikraštis „Le Matin“ patalpino 16507 numeryje šitokio turinio korespondenciją iš Kauno: „Pasikėsinimas prieš prof. Voldemarą, kuris ištiko gegužės 8 d., greičiausiai pasibaigs Tautų Lygoje. Pasklydo gandai, kad Lietuvos vyriausybė nusistačiusi apskųsti Lenkiją ir pareikalauti įsikišimo del Vilniškės emigracijos (plečkaitininkų *Red.)* teroristinių aktų. Plačiame skunde Lietuvos vyriausybė sumaniusi suversti visą kaltę Lenkijai del pasikėsinimo prieš ministerių pirmininką Voldemarą. Skunde tvirtinama, kad Lenkija siekia sudaryti perversmą visame politiniame Lietuvos gyvenime ir kad 1929 m. gegužės 8 d. pasikėsinimas buvo suruoštas lenkų lėšomis. Lietuva įtikina, kad rankinės granatos, kurios buvo pavartotos pasikėsinimo metu, lenkų padirbtos ir yra KOP' 6 brigados nuosavybė“.

Šita žinia paimta iš vilniškio „Dziennik Wil.“ 127 num.

Amerikos svečiai Lietuvoje.

Gegužės 30 d. Klaipėdon atplaukė iš Amerikos didelis laivas „Lithuania“, kuriuo atvažiavo 250 Amerikos lietuvių. Svečius klaipėdiečiai gražiai sutiko. Jau ištolo buvo matomi plakatai su parašais: „Motina Lietuva sveikina savo vaikus“ ir „Jūra mus skiria — jūra mus jungia“. Uoste gražiai griežė laivo orkestras ir jam atsakė Klaipėdos įgulos orkiestras. Svečius pasveikino šaulių skyriaus vadas Bruvelaitis. Laivas atvežė iš Amerikos 220 maišų Amerikos lietuvių korespondencijos Lietuvai ir keliosdešimt dėžių su dovanomis nukentėjusiems nuo nederliaus šiaurės lietuviams. Kelionė iš Naujorko jiems nusisekė. Arčiau klaipėdiečiai su svečiais susitiko Viktorijos viešbutyj prie pusryčių.

Moterys Anglijos rinkimuose.

Anglijos rinkimuose pirmą kartą dalyvavo ir moterys, kaipo rinkikės. Jų skaičius viršijo vyrų skaičių, bet parlamentan pateko tik 13 moterų. Matomai, moterys daugiau pasitiki vyriškiais ir jiems užleidžia vietą spręsti svarbius valstybės reikalus. Laikraščių žiniomis, pirman anglų darbo ministerių kabinete įeis p-lė Marget Bondfiel, kaipo darbo ministeris; ji ir prieš tai buvo užėmusi svarbią administracijoje vietą — buvo parlamentarinė darbo sekretorė. Tai bus pirmoji moteris anglų ministerių kabinete.

Rusai perka arklius Lietuvoje.

SSSR. arklių supirkinėjimo komisija pabaigė savo darbus ir išvažiavo iš Klaipėdos. Už nupirktus arklius mokėta po 80—150 dolerių arkliui. Viso nupirkta apie 200 arklių, kai kuriose vietose buvo iš karto superkama net po 20 arklių. Matomai, Lietuvai netrūksta gerų arklių, jei net iš tolimos Rusijos atvažiuoja jų pirkti.

Vokiečių spauda apie Lietuvą

Karaliaučiuje spausdinamas Rytprūsių studentijos organas „Nachrichtenblatt der Koenigsberger Studenten“ gegužės mėn. 16 d. numer. atalpino p. Attono Lasch'o ilgą straipsnį antrašte „Vokietija ir Lietuva“. Autorius yra aplankęs Lietuvą ir gana plačiai yra susipažinęs su jos kultūriniu, ekonominiu ir politiniu gyvenimu. Savo straipsnyje pažymi lietuvių dvasinį pajėgumą, tautos kūrybą ir žmonių prisirišimą prie gamtos. Toliau prieina prie politinio gyvenimo. Čia visai objektyviai nupiešia lenkų padarytas Lietuvai skriaudas sulaužant Suvalkų sutartį ir t. t. Pažymi, kad Vilnius visą laiką buvo Lietuvos sostinė ir kad dabar, jis būdamas atskirtas nuo savo geografinės periferijos, skursta ir nyksta. Lenkai stengiasi ištautinti Vilnių apgyvendindami ten ateivius lenkus. Jis sulygina tokį Lietuvos politinį padėjimą su Rytprūsių gyvenimo ir randa panašumą. Abejoms šalims tenka bendradarbiauti kultūrinėje srityje. Lietuviai daug ko gali pasimokti iš vokiečių, o vokiečiai iš lietuvių. Ragina jaunuomenes užmegzti santykius ir bendradarbiauti.

Atmeta visus Dandurando ir Strezemano pasiūlymus mažumų klausimu.

Trijų komiteto tautinių mažumų reikalais per Londono posdėį paruoštas pranešimas bus birželio mėn. pradžioj apsvarstytas Tautų Sąjungos komisijos, kurią įeina visų 14 Tautų Sąjungos taryboj dalyvaujančių valstybių atstovai.

Tas pranešimas atmeta visus kanados atstovo Dandurando ir vokiečių — Stresemanno padarytus pakeitimo pasiūlymus ir iš savo pusės siūlo tik tiek patobulinti tautinių mažumų skundų svarstymo procedūrą, kad tas patenkintų Lenkijos, Mažosios Santarvės valstybių ir Graikijos reikalavimus.

Tautinių mažumų sferose viešpatauja įsitikinimas, kad per Madrido sesiją bus atsiektos tolimesnės tuo procedūros reformos.

Amerikos lietuviai.

„Vienybė“ 52 nr. rašo, kad Cumbola, Pa. valstijose aukštesniosios mokyklos direktoriumi paskirtas lietuvis J. Spilingis, baigęs Columbia universitetą „A. M. in supervision and administration of schools“ laipsniu.

Tenka tik džiaugtis, kad lietuviams skiria U. S. A. valdžia tokias aukštas vietas.

— Brooklyn Village, Mass yra keletas turtingų lietuvių, kurie turi stambių įmonių ir priklauso taip vad. milionierių sekcijai.

Lietuviai milionieriai noroms dirba patriotų darbą, o nesenai ir šiaurės Lietuvai šelpt surengė komitetą.

— New-Yorko „Liberty“ žurnale, neseniai pradėta spausdinti žinomo karo korespondento Tl. Gibbons apysaka „Raudonasis Napoleonas“, kurioje vaizduojamas ateities karas ir kur laimėtoju išeina Rusija. Vienintelis to karo talkininkas pasirodo esanti mažoji Lietuva, kuri vėl atgauna Vilnių, iš vien kaip vėtra kariaujanti su mongolais ir rusais, prieš visą Europą ir Ameriką.

Iš Suvalkų padangės.

Pereitame „Viln. Ryt.“ numeryje mes rašėme apie nelauktus atsitikimus Seinų padangėje. Dabar lenkų spauda praneša, kad ir 3 pasprukusieji sugauti, o kartu tvirtina, kad tai esą „šaulių veikiančios organizacijos nariai“. Apie suėmimus gyventojų tarpe ir jų tardymus, kurie įvyko ten po „pasišaudymo“, ta spauda nieko nerašo. Šis visas atsitikimas bet gi labai neaiškus. Jau Gudevičiaus vardas daug ką sako. Šis asmuo ir jojo bendradarbiai nori, matomai, sudaryti naują 28 suvalkiečių bylą, nes pirmoji pasirodė jiems labai nebrangi.

Šventojo Tėvo laiškas.

Birželio 6 dieną iš Rymo gauta žinia, kad laikrašty „Osservatore Romano" paskelbta Šventojo Tėvo laiškas kardinolui Gaspariui. Tas laiškas duoda atsakymą į Musolini pasakytas parlamente ir senate kalbas ir į spaudos darytas išvadas. Laiško pradžioje rašoma, kaip labai susirūpino visi katalikai, kai tarp Vatikano ir Italijos vyriausybės kilo polemika (ginčas).

Juo labiau visi susirūpino, kad tai įvyko po bendro didelio džiaugsmo, kurs po trijų mėnesių taip giliai ir skaudžiai tapo sudrumstas. Popiežius pabrėžia savo neatmainomą tėvišką palankumą ir pareiškia, kad laikosi taikingo nusistatymo nors teko jam susidurti su „kietais, aštriais ir šiurkščiais" žodžiais ir išsitarimais. Tie trys išsitarimai yra laiške pažymėti kabutėmis, nes jie yra paimti iš Musolini kalbų, nurodydamas šaltinio, ir priešinasi tvirtinimams, kuriuos yra padaręs Musolinis ir išsireiškimams, kuriuos jis buvo pavartojęs savo kalbose. Popiežius rašo, kad nemato tokiuose išsireiškimuose nei naudos, nei reikalo.

Kadangi Musolinis savo kalbose nepasigailėjo Vatikano, tik popiežiaus asmenį keldamas aukščiau institucijos, Šventasis Tėvas reiškia padėkos už malonius, tartus jo asmens adresu, žodžius, bet podraug pareiškia, kad kur kas daugiau vertina žodžius, kuriuos jis tarė apie instituciją, kurios priešaky Dievas jį pastatė. Čia vienok, rašo Šv. Tėvas — mūsų laukimai susilaukė karčiausio užsivylimo, nes nelaukėme heretiškų ir net blogesnių, negu heretiški, išsitarimų apie krikščionybės ir katalikybės dėsnius.

Nors popiežius pasako, kad dėta rūpesnių dalykui sušvelninti, tačiau tai nepasisekė. Popiežius labai pabrėžia, kad krikščionybės dvasiškosios vyriausybės valdymo plotai labai greit išėjo iš Romos valstybės sienų ir skaito, kad netiko imti medžiagos savo išrodinėjimams iš bažnytinės istorijos, kuri prieš 17 metų jau buvo įrašyta indekse. Paliesdamas valstybinių ir bažnytinių santykių teisiškąją ir praktiškąją pusę, popiežius pažymi, kad jam yra užgaulingi dažnai pakartoti faktai, kad valstybė nieko neišsižadėjusi ir nenustojusi teisės kontroliuoti dvasiškiją, lyg kad šioji susidėtų iš įtarianių asmenų.

Dar kartą liesdamas jaunuomenės auklėjimo reikalą popiežius nurodo, kad tas auklėjimas priklauso *Bažnyčiai ir šeimynai, tik trečioje vietoje valstybei*, podraug pažymi, kad jeigu katalikų universitetas savo programon deda tokių filosofų kaip Kantas mokslą, tai ne tam, kad jų mokslą skleistų, tik kad geriau pažinti priešingas kryptis. Tai duoda pagrindą gilesniam supratimui ir mokslui. Tai rimčiausios ir žymiausios Šv. Tėvo pastabos del netikslumų, kuriuos Musolini savo kalboje del konkordato padarės.

Šv. Tėvas toliau rašo, kad negalįs sutikti su ministerių pirmininku, kurs pataria lygiai nepasitikėti masonais ir klerikalais. Del Laterano traktato ir konkordato, popiežius pabrėžia, jog ne tik traktatas, bet ir konkordatas jau negali būti svarstomi, nes jie neišskiriami; arba jie išsilaikys, arba visa turės žūti, nors del to nustotų buvusi Vatikano valstybė. Tą Bažnyčios galvos pareiškimą Romoje supranta, kaipo griežtą popiežiaus valią išlaikyti konkordatą be jokių atmainų.

Laiško gale popiežius pareiškia vilties, kad padaryta taika nesuirs, nes pasitiki žmonių gera valia ir Dievo Apveizdos pagalba.

Tą laišką Romoje gyvai visi skaito, nes kiek vėliau tą pat dieną Italijos vyriausybė ir Vatikanas ratifikavo (galutinai priėmė) ir Laterano traktatą ir konkordatą.

Vezuvijus.

Yra Italijoje didelis ugniakalnis Vezuvijus. Gražu pažiūrėti iš Neapolio miesto į jojo rūkstančią viršūnę. Bet paskutiniu laiku jis pradėjo smarkiai veikti. Lava pradėjo slinkti Pompejos miesto link.

Vezuvijaus ugniakalnio veikimas labai gąsdina arti esančius gyventojus. Lava plaukia upeliais žemyn. Didelis pavojus gresia Ottavianos miesteliui, kuris evakuotas.

Ligšiol buvęs nepavojingas ugniakalnio Vezuvijaus išsiveržimas birželio 4 d. staiga smarkiai sustiprėjo. Lava dideliu stiprumu išsiveržė iš ugniakalnio, sugriaudama vidurinę kraterio dalį, ir staiga pasipylė į žemumą. Miestas Zersingo jau apsemtas lavos ir liepsnoja. Dabar gresia pavojus 1 kilometras nuo Zersigno esančiam kaimui. Tas kaimas buvo skubiai evakuotas. Taip pat pavojus gresia ir kitems tos apylinkės kaimams.

Lietuvių spaudos draudimo laikų paroda Lietuvių Mokslo Draugijos bute. Čia išstatyta XVI, XVII ir XVIII amžių knygos.

Fot. A. Atroška.

Iš Kelionės po Rytų Lietuvą.

Lazdūnai.

Šių metų gegužės 9 ir 12 dieną čia buvo rodomas senai laukiamas kinas. Rodė atsiųstas ir Šv. Kazimiero Draugijos Centro pre'egentas V. S. Buvo nušviesta „Kristaus kančios" ir pora kitų dalykėlių. Nors „špitolės" kambarys buvo gan didelis, vienok buvo pilnų pilnutelis. Mat tai buvo šventadienį, o prie to dovanai ir visiems be išimties, ar tai būtų vietinio skyriaus narys, ar ne. Kiekvienas rodomasis paveikslėlis buvo dar prelegento aiškinamas. Tik jau jaunimo laikimasis laike rodymo buvo tiesiog nepakenčiamas.

Išvažiavus pelegentui rytojaus dieną atsilankė storasta. Buvo bemėginąs kibti prie skyriaus valdybos prikišdamas jai neveiklumą, bet gavęs nuo vieno valdybos nario atsakymą, kad skyrius neveikiąs todel, kad dar iki šiolei neturįs nuo p. Starostos užtvirtinimo, nustojo kibęs. Išvažiavo, pasitenkinęs prisirašiusiųjų prie skyriaus narių sąrašu. Nuo skyriaus įsikūrimo tesuėjo vos 3 mėnesiai, o narių skaičius nuo 11 priėjo net iki 70. Daugiausiai prisirašo jaunimo, bet netrūksta ir vyresniųjų. Kai dėl veikimo, tuo tarpu veikia silpnai, nes iki šiol neturi starostos užtvirtinimo.

Skyriaus knygynėly yra viso labo apie 120 knygučių. Dalis atsiųsta iš Centro, dalis paaukota gerų žmonių. Neapseina ir čia be agitacijų prieš Šv. Kazimiero Draugijos skyrių ir kuriama visoki „Kołai", kad tik pritraukus prie jų daugiau žmonių neapseina be pažadų. Pav. p. Jurekas už prisirašymą prie kokio tai „Koło" Lazdūnų sodžiuje, žadėjo duoti net po kelias vištas.

Babrėnai.

Yra tai vienas lietuvių sodžius Lazdūnų parapijoj. Čia netik seniai, bet dar ir jaunimas kalbasi lietuviškai. Sodžius nemažas, turi virš 40 ūkininkų Žemė įvairi; yra ir smelio, ir balų, bet geros žemės irgi esama. Žmonės gyvena pusėtinai. Yra ir tokių, kuriems jau nuo Kalėdų savo duonelės trūksta. Ateinančiais metais skirstosi viensėdijomis. Ar nuo to gyvenimas pagerės, sunku pasakyti.

Ko, ko, o jaunimelio tai jau netrūksta. Negirtinas, bet ir nepeiktinas. Dalis prisirašiusi prie Lazdūnų Šv. Kazimiero Draugijos skyriaus, kita dalis įsikūrė savo sodžiuje. V.11 čia įvyko steigiamasis skyriaus narių susirinkimas. Nors narių steigėjų iš viso buvo tik 11, bet užtat per susirinkimą jų skaičius priėjo net iki 33. Prisirašytų ir daugiau, bet bijo. Mat randasi piktos valios žmonių, kurie visokiomis priemonėmis atkalbinėja nuo prisirašymo prie skyriaus. Be to leidžia paskalas, kad už priguklėjimą prie skyriaus reikės užmokėti net pabaudos.

Dar prieš susirinkimą suėjęs jaunimas pradėjo dainuoti lietuviškas dainelės. Atėjęs susirinkiman policininkas buvo bemėginąs drausti, bet jaunimas neklausė ir dainavo toliau. Po susirinkimo atvažiavo iš Centro prelegentas V. S. pa-

Pirmoji Lietuvių Spaudos Paroda Vilniuje.

Balandžio mėn. pirmomis dienomis Laikinojo Vilniaus Lietuvių Komiteto prezidiumo posėdy kilo sumanymas sukviesti lietuvių draugijų ir organizacijų atstovus pasitarti del gegužės mėn. 7 d. iškilmių. Po kelių dienų toks pasitarimas daugumos mūsų veikėjų įvyko. Jame buvo nutarta suruošti paskaitą gegužės 7 d. ir Sekminėse. Antrą paskaitą buvo pavesta suruošti šv. Kazimierio Draugijos valdybai susitarus su L. V, L. K-to prezidiumu. Deja. Pasitarimo šv. Kaz. Dr-jos valdyba nenorėjo ir suruošė savo jėgomis ir atskamybe vieša vakarą. Bet apie tai jau buvo spaudoje rašyta.

Tame pačiame pasitarime tarp kit ko, buvo iškelta sumanymas suruošti draudžiamųjų laikų lietuvių spaudos parodą. Tas dalykas pavesta įvykdyti Lietuvių Mokslo Draugijos valdybai, kurios pryšakyje stovi p. dir. M. Šikšnys. Susyk betgi buvo bijotasi, kad laiko liko maža, kad tokio didelio dalyko nesuspėsime padaryti. Tačiau neižiūrint to, tuojau buvo stvertasi darbo ir jau gegužės 18 d lietuvių spaudos paroda Lietuvių Mokslo Draugijos bute buvo pabaigta ruošti.

Štai šioje vietoje aš ir norėčiau bent kiek plačiau pakalbėti apie mūsų vergijos laikų spaudinių parodą Vilniuje, kuri po 1920 m. spalių mėn. 9 dienos pirmą kartą čia buvo suruošta. Lietuvių literatūros, raštijos kelias į šviesesnę ateitį, kaip ir visos mūsų tautos, yra erškėčiuotai sunkus. Lietuvių literatūros lievių kalba *) pradžia siekia XVI amžiaus, būtent 1547 m., kuomet Mažvydas išleido savo katekizmą. Tiesa, T. Narbutas rašo, kad esąs savo akimis matęs jau 1533 metais išleistą keturiom kalbom, tame skaičiuje ir lietuvių kalba, knygelę Vilniuje. Bet jos šiandieną nieks neturi ir tasai mūsų istoriko tvirtinimas iki šiol nejrodytas. Bet gana to, kad jau XVI amžiuje viso labo išėjo 25 lietuviškos knygos. Įdomi yra jų leidimo vieta **). Tame amžiuje pirmą vietą užėmė Karaliaučius, kur buvo išleista 15 knygelių, toliau *Vilnius* — 6 knygelės, Tilžėje 2 ir nežinomoje vietoje — 2.

Daugumos tų laikų knygų iki mūsų laikų neužsiliko, jos dingo amžiams bėgant. Nors iš kitos pusės suprantamas jų žuvimas, jeigu pav. 1605 m. išleisto Ladesmo katekizmo buvo atspausdinta vos... 25 egzempliorai.

*) Prieš tai apie Lietuvą buvo rašoma lotynų ir gudų kalbomis.

**) Žinios paimtos iš p. P. Karazijos paskaitos, skaitytos V.18 d. Vyt. D. Gimnazijos salėje

Liūdniausias mūsų literatūros istorijoje yra XVII amžius. Per 100 metų tebuvo išleista vos 51 knygelė. Bet tai nieko nuostabaus, tai atbalsis tuometinio tamsumo, viešpatavusio tuomet visoje Europoje. XVII amžiaus mūsų knygų produkcijoje pirmą vietą užima jau ne Karaliaučius, bet *Vilnius*, kur išleidžiama visų knygų net 49%, tuo tarup kai Karaliaučiuje jau tik 29%.

Laimingesnis buvo XVIII amžius, kuriame išleista 218 spaudinių. Tai jau žymi pažanga, o juo labiau, kai tame amžiuje mūsų literatūron įdėjo savo neįvertinamą dvasios turtą — Mažosios Lietuvos poetas *Kristijonas Duonelaitis*, kurio arkiveikalas „Metai" visuomet pasiliks mūsų literatūroje perlu. Jau šiame amžiuje šaly tikybinių knygelyčių užtinkame ir pasaulinių knygelių. Tie 218 spaudinių savo išėjimo vietomis skirstosi šitaip. *Vilniuje* išleista — $44^1/_2$%, Karaliaučiuj $38^1/_3$. Likusios įvairiose vietose, o dalis nežinomose.

Pagalios prieiname XIX amžių, laisvės, mokslo ir literatūros žydėjimo laikotarpį. Šiame amžiuje prasidėjo pavergtųjų tautų išsivadavimo procesas, kuriame sprendžiamąjį vaidmenį suvaidino tautinės literatūros. Tautinį judėjimą, tautų išsivadavimo mintį pagimdė Didžioji Prancūzų revoliucija ir Napoleono imperijalizmas. Deja. Mūsų tautinis atgimimas turėjo ateiti žymiai suvėlintai. Bet jau ir pirmoje XIX amžiaus pusėje mūsų literatūroje užtinkame Lietuvos, kaipo tautos vardą, jau pasaulinių knygelių pasirodo kas kartas daugiau, o iki 1865 metų jų išėjo jau net 230. Šis skaičius, tiesą pasakius mažas, bet atsiminus netolimus praeities laikus, buvo tai didelis žingsnis pirmyn. Bendrai XIX amžiaus pirmoje pusėje lietuvių spaudinių išėjo 751, reiškia daugiau, negu XVI, XVII ir XVIII amžiuose kartu paėmus. Ir šitame amžiuje *Vilnius* laiko užėmęs pirmą ir garbingą vietą, nes iš 751 knygelės, 390 išspausdinta Vilniuje, 101—Tilžėje, 98—Karaliaučiuje, likusios gi Klaipėdoje, Gumbinėje ir 18 pasaulinių knygelių Petrapilyje. Šios yra Simano Daukanto triūsas. Matome, kad juo toliau, juo lietuvių literatūra, kad ir sunkiai, kad ir dideliu vargu, vis tik skynė sau kelią į garbingesnę ateitį, ruošė tautai laisvę, nors apie ją tuomet gal niekas ir negalvojo. Negalima nepaminėti ir to, kad XIX amž. pirmoje pusėje, būtent 1832 metais Karaliaučiuje pradėjo eiti pirmasai lietuviškas laikraštis, lieterų tikybos skleidėjas, kuris vadinosi gana keistai: *„Nusidavimai apie evangelijos praplatinimo tarp žydų ir pagonų"*. Vėliau, Mažojoj Lietuvoj pasirodė ir kitų panašių laikraščių, spausdinamų gotų raidėmis. Kiek vėliau ėmė rodytis Mažojoj Lietuvoj, o neilgu trukus ir Didžiojoj *Kalendoriai*. Didžiojoj Lietuvoj to-

rodyti kiną. Buvo nušviečiama „Kristaus kančios“ ir kiti dalykėliai. Kinas buvo kluone, kur buvo susirinkęs maž ne visas sodžius.

Ne gana to, kad čia pradeda busti jaunimas. Neužmiršami ir vaikeliai. Jau ateinantiems mokslo metams daromos pastangos išgauti savo sodžiuje lietuvišką mokyklą. O ji Babrėnuose labai būtų reikalinga.

Žiūrint į Lazdūnų parapijos lietuvių budimą galima tik pasidžiaugti. Babrėnų gi sodžių statyt pavyzdžiu kitiems, linkint, kad jų siekiai ir norai išsipildytų kuo greičiausiai.

Senieji-Druskininkai.

Yra pastebėta, kad vietos, gulinčios toliau nuo vieškelio, miestelių, bei bažnytkiemių ilgiau išsilaiko savo tautybėje. Pav. kad ir Seni-Druskininkai. Yra tai vidutinio didumo sodžius, taip apie 30 ūkininkų. Gyvena pasiturinčiai, o sulyginus su kaimyniniais sodžiais netgi gerai. Bet kas svarbiausia tai to sodžiaus lietuviškumas. Tai gal vienintelis sodžius tame kampelyje pasilikęs grynai lietuviškas. Čia visi be išimties kalba lietuviškai ir tik lietuviškai, jeigu gudėjimo, arba lenkėjimo banga jų neužkliudė, tai kaip tik dėka nuotoliui, kurs juos skyrė nuo didesnių miestelių. Tiesa, į Lydą nepertoliausiai, taip apie 15 klm., bet kelias toks blogas, kad pavažinėjus ten ir atgal paskui reikia sirgti apie porą savaičių. Į Rodunę ir toli ir mažai kada priseina lankytis, negut porą kartų į metus į kermošių. Nors sodžius ir užkampyje, bet žmonės ne per tamsūs, susipratę. Turi įsikūrę Šv. Kazimiero D-jos skyrių ir lietuvišką „Ryto“ mokyklą. Pastarąją lanko apie 30 vaikučių. Be to kas šventadienis į mokyklą sueina vakarais maž ne visas sodžius, kad pasiklausius mokytojo radio. Mokytojas kaip vaikučių, taip jaunimo mėgiamas. Viena tik peiktina, kad per dažnai apleidžia mokyklą išvažiuodamas kartais net kelioms savaitėms. Šių metų balandžio mėn. 28 dieną vietinį skyrių aplankė su kinu atvažiavęs ir Centro prelegentas V. S. Žmonių buvo prisirinkusi pilna mokykla. Išsiskirstė labai patenkinti, kad Centras jų nemiršta. Anot jų: „O ką! neužmiršta ir mūsų broliai lietuviai, kad siuntinėja tokius ponaičius, kurie mus ir pagodžia ir pralinksmina“. Tik tie prelegentai per mažai važinėja, kartą į metus. Pageidaujama būtų, kad Centras siuntinėtų dažniau. Mat sodžiui toks lankymasis turi didelės reikšmės. Atsilankius tokiam prelegentui sodžiaus ūpas pakyla, o prie to paskatinti šoksta kupini energijos ir pasiryžimų prie tautinio darbo.

Našlaitė.

Ant lauko auga
žalia eglaitė,
viena ji auga,
viena siūbuoja.
Kaimely auga
jauna našlaitė;
viena ji auga,
viena verkuoja.
Drasko eglaitę
Šiaurės vėjelis,
spaudžia našlaitę
didis vargelis.
Nėra eglaitei
kitų eglelių
nėra našlaitei
tikrų tėvelių.

J. KUZMINAS.

Prie „motynėlės.

Žalioj girelėj
auga eglelės;
visos jos auga,
visos žaliuoja.
Prie močios auga
jaunos dukrelės;
visos jos auga,
visos dainuoja.
Nedrasko vėjas
žalių eglelių,
nespaudžia vargas
jaunų dukrelių.
Skaisti saulutė
egleles šildo,
sena močiutė
dukreles tildo.

J. KUZMINAS.

Kužiai.

Beskaitydami laikraščius, dažnai randame apie sodžius tokių pasakymų: „Sodžius tamsus, neapsišvietęs, nesusipratęs, paskendęs prietaruose ir t. t. ir t. t. Toliau nurodomi būdai toms ydoms pašalinti. Butent: steigti mokyklas, visokias draugijas, ratelius ir kitus panašius dalykus. Priemonės geros, neužginčijamos, bet tik rašte. Dabar pasižiūrėkime kaip yra tikrenybėje.

Pavyzdžiui paimsiu kad ir Kužių sodžių. Yra gan didelis (apie 40 ūkininkų). Visi gyventojai lietuviai, bet tik gerokai apgudėję. Tai gal svarbiausia. Be to dar turima ir kitų virš minėtų ydų.

Kužiečiai kurie ir pasikalbėję, nutarė, žmonių pavyzdžiu, paskelbti joms kovą. Pasakyta, padaryta. Pirmiausiai, kad atsispyrus gudėjimo bangai, nutarė įkurti Liet. Šv. Kazimiero Draugijos skyrių. Greitai sueis metai nuo steigiamojo skyriaus susirinkimo, bet užtvirtinimo nuo Starostijos, deja, dar iki šiolei neturim. Kodel nežinia. Rodos viskas buvo atlikta teisėtai. Steigiamasis susirinkimas įvyko Starostai leidus ir prie policijos; valdyba išrinkta pilnametė, bet užtvirtinimo kaip nėr, taip nėr.

O iš to skyriaus tiek daug tikėtasi. Skaitydami siunčiamas iš Centro knygutes ir laikraščius daug greičiau susiprastų. Prie to siunčiamieji iš Centro prelegentai su kinu ir paskaitomis neaplenktų Kužių, kaip dabar daro, bet užvažiavę savo paskaitose nurodytų kužiečiams kas jie yra ir kuo turi būti.

Jeigu dabar narių turima nedaug, tai už tai, kad skyrius neužtvirtintas. Norinčiųjų prisirašyti yra netgi labai daug, o norinčiųjų pasidarbuoti irgi netrūksta.

Tai taip atrodo pirmieji Kažiečių žingsniai prie švietimosi. O taip yra netik ten, bet daug kur ir kitur.

Na ir švieskites, kužiečiai!

Matyt ne visiems rūpi sodžiaus švietimasis.

V.

Įvairenybės.

Švyturys lėktuvams.

Dabar susisiekimas oru Amerikoj tiek išbujojo, kad Šiaurės Amerikoj pradėta statyti milžiniškas švyturys, skiriamas lėktuvams, darantiems naktinius reizus.

Vienas švyturys bus pastatytas Velniakalnio viršūnėj, antras Mersedeso aukštumoj, šiaurėj nuo Montebellos miesto.

Velniakalnio švyturys bus grandiozisko dydžio. Jame bus įrengtas didėlės jėgos prožektorius — 1 milijono žvakių. Šviesa mirgės 6 kartus per minutę ir bus matoma už 200 Klm.

Kas ko bijo.

Velnias — kryžiaus.
Ožys — davatkos.
Žmonės — Dievo.
Ūkininkai — policijos.
Davatkos — kunigo.
Inteligentija — darbo.
Staršina — savivaldybių rinkimų.

Tai bent teismas.

Sovietų spauda deda tekstą vieno sprendimo, kurį išnešė sovietų teismas Ekaterenburgo srity. Sprendimas šitaip skamba: „Sovietų socialistinės respublikos vardo liaudies teismas nusprendė kaltinamajam pionieriui Dediuchinui Jonui už britvos vogimą atmti visas kultūriškas pramogas ir... panaudoti jam kūno bausmę. Kirsti jam, Dediuchinui, 25 smūgius diržu kur tik pakliuva, tik ne per galvą“. Seka pirmininko ir teismo narių parašai.

Tokius perlus iš Rusijos gyvenimo renka „Liet Žin.“, norūdamos pajuokti komunistinę tvarką. Tuo tarpu reikėtų neužmirtti dzūkų patarlės: bara katilas puodą už tat, kad jis juodas.

Koks ruduo Argentinoj?

Gegužės 31 d. vakare įvykęs Argentinoj žemės drebėjimas tęsėsi keturias valandas beveik be pertraukos. Viltnely visos trobos sugriuvo, Melvinoj užmušta 18 žmonių ir 40 sunkiai sužeista. Susisiekimas žemės drebėjimo vietose sustojo. Tuo tarpu priskaitoma užmuštų apie 30 žmonių. Kartų su žemės drebėjimu nelaimingam krašte prasidėjo sunkus ruduo. Sniegas ir nepaprastas šaltis. Čia turime kai kam priminti kad visuomet, kai pas mus pavasaris, tai Argentinoj yra ruduo ir, kai pas mus vasara, ten žiema ir atvirkščiai.

Sveikatos kampelis.

Dantų užlaikymas.

Kažin, ar rasis kitas žmogaus kūno organas, apie kurį būtų žmonėse tiek daug įvairių fantastiškų nuomonių, kalbų, kaip apie dantis. Paaiškinimų reiktų gal ieškoti toje baimėje, kurį jaučiama prieš dantų skaudėjimą. Baimė jų netekti vaidina taipogi ne paskutinę rolę, nes dantys yra svarbūs ir reikalingi kaip žmogaus sveikatos, taip ir gražumo palaikymui. Dantimis maistą sukramtome, susmulkiname ir tuomi palengviname tolesnį jo virškinimą skilvyje ir žarnose.

Blogus vidurius dažniausiai kaip tik ir turi žmonės be dantų arba su blogais dantimis. Arba paimkite tokį bedantį žmogų, kad ir gražumo atžvilgiu. Išvaizda visai nepavydėtina. Su pūvančiais dantimis žmonėms iš burnos negardžiai atsiduoda. Jeigu prie visa to pridėsime dar tai, kad kalba būna neaiški, dažnai juokinga—turėsime pilną bedančio žmogaus vaizdą. Tat ar nereikia dantų-brangint, jų prižiūrėti? Tuo labiau, kad netenkame jų dažnai per mūsų pačių nerangumą, nežinojimą ar apsileidimą.

---

kius kalendorius leido mūsų rašytojas *Laurynas Ivinskis*.

Pagalios atėjo 1863 metai, o po jų ir nelaimingieji 1864—1865. Muraviovų ir Kaufmanų gadynė. Nesustodamas šioje vietoje del spaudos uždraudimo *), paminėsiu tiktai pačius išleistųjų lietuviškų knygų skaičius. Spaudą uždraudus, lietuvių literatūra, pasakysime dvasinė mūsų tautos kūrybė, įėjo į nepaprastas vėžes. Jau dabar nepasitenkinta Mažąja Lietuva (Prūsais), bet išėjo viešumon išvykę Amerikon, mūsų broliai. Būdami laisvoje, šalyje jie stvėrėsi spausdinto žodžio. Ėmė leisti laikraščius, knygas ir siuntinėti Lietuvon. Tuo būdu per 40 spaudos draudimo metų, nežiūrint rusų persekiojimų, spausdintas mūsų žodis nepaprastai pakilo, pralenkdamas iki tol išėjusius lietuvių spaudinius. „Aušra“, „Varpas“, „Tėvynės Sargas“ ir kiti laikraščiai sutvėrė naują mūsų raštijai gadynę. Padidėjo pasaulinių knygelių skaičius, kuris nuo 1865 iki 1904 m. pasekė jau 1745 knygeles. Jų buvo išspausdinta 1292 lotynų raidėmis, 398 gotiškomis raidėmis ir 55 graždanka. Tuo tarpu religinių knygelių per tą laiką išėjo 1028. Reiškia virš 700 mažiau už pasaulines knygeles. Tai įdomus reiškinys, kuris liūdijo apie tautos atbudimą, apie susipratimo augimą, kol galop 1904 m. gegužės mėn. 7 d. buvo leista spauda.

Stai tos, vergijos ir priespaudos laikų lietuvių spaudos užsilikusius egzempliorius Lietuvių Mokslo Draugijos valdyba ir išstatė kalbamoji parodoj. Be abejo, nebūtų pamato reikalauti, kad taip trumpu laiku suorganizuotoje parodoje būtų išstatyti visų išėjusių laikraščių ir knygų egzemplioriai. Daugumos egzempliorių visiškai nėra, o taip pat trūksta ir vietos. Bet tai, kas buvo išstatyta, kas buvo parodyta, liūdyja, kad mūsų dvasinė kūryba, mūsų tautinė literatūra gimusi ir brendusi taip nepalankiose sąlygose iš tiesų veda Lietuvą „iš tamsiosios praeities į šviesiąją ateitį“. Išstatytos gobliotuose mūsų seniausios knygos, maldaknygės, kalendoriai, laikraščiai tiesiog sakyte sako; „Lietuvi! Negarbink svetimų dievų, nesmilkink svetimuose aukūruose, nesimaitink svetimais trupiniais—bet įvertink savo“. Tai bent jaučiau lankydamas mūsų spaudos parodą ir manau, kad ta pat jautė kiekvienas lietuvis.

Nekalbėsiu čionai apie techninką parodos įtaisymą, apie jos trūkumus. Jų visur yra. Bet reikia pabrėžti, kad paroda buvo suorganizuota sumaniai.

Malonų darė įspūdį p. A. Bielinio statistiniai daviniai, išreikšti knygų didumo pavydale (žiūrėk iliustraciją).

*) Apie tą laikotarpį žiūrėk mano knygelę „Kovoje už gimtąją kalbą“.

Spaudos draudimo laikų, išleistųjų užsienyje lietuvių knygų statistika, p. A. Bielinio sudaryta.

Foto. A. Atroška.

Kaip teko patirti, parodą aplankė 637 asmens.

Baigiant reikia pridurti viena: spaudos sukaktuvių minėjimo gražiausias ir naudingiausias punktas buvo lietuvių spaudos parodos suruošimas.

R. Mackevičius.

Tyrimai parodė, kad iš 100 mokyklos amžiaus vaikų apie 90 turi vidutiniškai po 8 skaudančius dantis. Vis tai dantų priežiūros stokos pasekos. *Dantų žiūrėti reikia pradėti jau iš mažens,* kad vaikas išmoktų dantis išsivalyti. Užsieny vaikai mokomi vartoti dantims šepetėlį, lygiai kaip mokomi kitų dalykų. Žmonėse yra nuomonė, kad jaunų vaikų dantys nėra jau taip svarbūs, nes jie yra laikini. Taip manyt yra klaidinga, nes kaip suaugusiam žmogui svarbūs yra jo nuolatiniai dantys, lygiai vaikui svarbūs yra pieniniai dantys. Juk ir vieni ir antri kramto maistą. Kuo sveikesnius turės dantis, tuo geriau valgį sukramtys, tuo bus sveikesnis ir tuo greičiau augs. Sveiki pieniniai dantys reikalingi be to dar tinkamam žandų kaulų augimui. Jie turi pasilikti žandų kauluose iki pamainymo jų nuolatiniais, nes tik tuomet žandų kaulai tinkamai išsivysto, išauga normaliai taip, kad nuolatiniai dantys turi vietos teisyklingai, gerai išdygti. Jeigu pieniniai dantys be laiko sugenda, ištrupa, tai žandų kaulai nedaauga, neišsivysto gerai ir tuo būdu naujai prasikalančiam nuolatiniam dančiui neužtenka vietos ir jis priverstas yra augti *kreivai,* netaisyklingai. Taigi matome kaip svarbu yra užlaikyti sveikai pieniniai vaiko dantys. Nuo 4 metų vaikus reik pratinti plauti burną vandeniu po kiekvieno valgio.

Pieniniai dantys dažnai ima gesti apie penktus vaiko amž. metus. Reik tada kreiptis pas dantų gydytoją. Ir bendrai pradedant nuo 6 metų vaiko dantis kas pusmetis reikia kontroliuoti, o tai tam, kad galima būtų sekti taisyklingą naujų dantų kalimąsi. Reik taipogi žiūrėti, kad vaikas *kvėpuotų per nosį, o ne per burną.* Vaikui nuolat kvėpuojant pro burną dantys paprastai išauga negerai, ypač pryšakiniai būna atsikišę į priešakį ir jau vaikas lieka ant visados prasižiojėliu. Pryšakiniai dantys negerai išauga, jei vaikui duoda čiulpti guminį čiulpuką ar pirštą. Be to dantų stiprumas nėra vienodas: vienų dantys stipresni, kitų silpnesni, labiau linkę gesti. Mat dantų stiprumas nemaža priklauso nuo tėvų: nesveikų tėvų, o ypač alkoholinių tėvų, vaikai turi silpnus dantis. Dantų stovis priklauso taip pat nuo valgio. Jeigu vaikai valgo pakankamai daržovių, vaisių, dantys būna geresni, kietesni. Negražūs, pajuodę, nelygūs dantys, ypač pryšakiniai, liūdija paprastai ne tik apie buvusias mažam amžiui ligas, bet ir netikslų tuo laiku vaiko maitinimą. Del virš minėtų priežasčių anglai, pv., turi dažniausiai negerus dantis. Valgant kietesnį ar rupesnį valgį. pv. kad ir mūsų juodą kasdieninę duonelę, dantys pačiu kramtimu dalinai nusivalo, gi visoki skanėstai, saldainiai, pyragaičiai iš smulkių miltų ir cukraus dantims nėra geri, nes jie apvelia dantis, Tuo labiau ant nakties panašių valgių reiktų vengti.

Dantų priežiūrai reikalinga kas vakaras *šepetėliu* (perkamas vaistinėj) ir virtu vandeniu dantys išvalyti ir paskui keliais vandenimis burna išplauti. Kokius du kart į savaitę galima dantys išsivalyti *tam tikrais milteliais arba dantine pasta* (pigiai perkami vaistinėj), šiaip gi kitomis dienomis užteks dantys pavalyti šepetuku. Kiekvienas šeimynos narys privalo turėti savo šepetuką. Neturint dantims miltelių ar pastos galima vartoti paprastą sutrintą *kreidą.* Nesant šepetuko, dantys galima valyti su kreida apsukus pirštą švariu drobiniu skudurėliu. Patogu taipogi valyti dantys ir *muilu,* tik tuoj po to išplauti burną vandeniu. Galima dar trinti dantys ir smagenys vandenimi su druska. *Šveisti reikia netik pačius dantis, bet ir smagenis.* Nebijoti, jei jie kartais kraujuos, paskui pripras ir sustiprės. Trinti šepetėliu dantis ir smagenis reikia išilgai dantų (viršutinius iš viršaus į apačią, apatinius atvirkščiai). Nekrapštyti tarpdančių metaliniais daiktais, o tik paukščių plunksna ar mediniu šipuliuku.

Po nakties dantys taipogi reiktų truputį nuvalyti, nes jie esti padengti lipšniu blogo kvapo apdėjimu. Tas apdėjimas valgant ypač rupesnį valgį bent kiek nusivalo, ilgiau gi pasilikdamas ant dantų ima rūgti ir dantys gesti. *Nereikia dantų apleisti ir ligoje,* nes tuomet tuo greičiau genda.

Pradėjus dančiui skaudėti, kol dar žandas nepatinęs, skausmas galima nuraminti įdėjus kiauran dantin vatos gabalėlį suvilgytą gvazdikų aliejumi (ol. caryophyllorum). Gerai tą atlieka Eugenal'is, neatskiestas karbolis (atsargiai su juo elgtis, kad burnos nesudeginti). Žandui jau patinus joki vaistai negelbės — reik šauktis gydytojo pagalbos. Jei tik dantys bent kiek ėmė kirmyt, tuojau duot užplombuoti. Ir aplamai bent kartą per metus, pasitaikius progai, savo dantis reik duoti dantų gydytojui peržiūrėti.

P. K—vičius.

ŪKIO SKYRIUS.

Lietuvių darželis.

(Tąsa).

Bet ką sėsime?— Tokias, kurios mūsų Lietuvos darželiuose geriausia auga: astros, aksampčiai-gvaizdikai, Ievažandėliai, balsaminkos, našlaitės, levkonijos, taboka, sausiukai, petūnijos, ugnelės, lineliai, rezetkos, einijos ir kiti. Kiekvieną žolynų rūšį reikia sėti atskiran indan arba pažymėti, kad žinotume, kas kur susėta. Sėti reikia atsargiai, kad perdaug grūdelių vienon vieton nesupilti. Pasėtus grūdelius apibarstoma žeme, grūdo storumu, o smulkius grūdelius, kaip tabokos, visai nereikia prideginti, o tik kuriuo nors kietu daiktu sulyginti, žemę, truputį prispaudžiant. Pasėjus vėl reikia sudrėkinti žemę, bet atsargiai, nes galima sustumti grūdelius į vieną vietą. Geriausia bus pridengus žemę rūkamąja popiera ir ją vandeniu apipurškus. Po to vazonas pridengti stiklu ir pastatyti šviesoje.

Kol grūdeliai nesudygo, reikia daboti, kad žemė visuomet būtų drėgna, bet neperšlapia, kaip purvas. Jei vieną dieną užmiršime palaistyti, tai išdžius ir diegeliai tik ėmę kaltis iš sėklos pražus; jei perdaug paliesime, tai supus.

Stiklus reikia dažnai nušluostyti, kad nugulusi rasa neužstotų šviesos.

Kai diegai turės po du lapeliu, tada juos reikia persodinti rečiau į kitus vazonus. Persodindami sustiprinsime žolyno šakneles, kurios traukia peną visam žolynui. Nepersodintų augalų šaknys būna ilgos, bet silpnos, o persodintų stiprėja šakodamos. Persodinti rečiau į geresnę žemę t. y. smėlio tik trečdalį pridėti.

Vazoninius žolynus reikia pripratinti prie oro. Giedroje būtinai reikia vazonus iš kambario išnešti, o nakčiai vėl į vidų įnešti. Nepripratinti žolynai prie darželyje negreit prigija, o visą laiką kambary augdami išsitęsia ir išauga silpni. Kambaryje augintus žolynus į darželį sodiname gegužės mėnesio pabaigoje. Verčiau mes tuo būdu užsiauginkime kambary nedaug sveikų ir tvirtų žolynų, negu vėlai pasisėję darželyje jų grožybe mažai tesidžiaugsime. Persodinant į darželį neužmirškime vieno dalyko: negalima nuo šaknelių žemių nupurtinti.

Žolynų sodinimas lovelėse.

Pabaigoj gegužės mėnesio, kai oras atšyla mes jau galime žolynėlius iš vazonų į loveles persodinti. Pirmiausia turime suskirstyti žolynams vietas: ar maišytinai? Tik reikia atminti, kad lovelės vidury reikia sodinti augštesni žolynai—tai taboka ir žirniukai, juos vidury ir sodinkime. Pradėkime sodinti iš vidurio lovelės, nes kitaip sodinant kraštutinius suglamžytume. Prieš sodinant gerai palaistykime vazonus ir loveles. Iš vazono, suduodami į jo dugną, išmeskime su visomis žemėmis, apžiūrėkime gerai ar nėra kirminų, supuvusių šaknelių, kurias sodinant reikia nugnaibyti. Lovelėje iškaskime duobelę ir į ją įdėkime mūsų žolyną su visomis žemėmis; aplink jį lengvai suspauskime žemę ir persodinimas baigtas. Jei atsargiai persodinėsime žolynus, tai jie iškarto prigis.

Prie aukštųjų žolynų įsmeikti lazdelės nudažytą žaliai. Persodinus žolynus, reikia juos tuojaus iš laistytuvo palaistyti upės vandeniu. Jei laistoma šulinio vandeniu, tai tokį vandenį iš ryto supilti į kibirus ir laikyti visą dieną saulėje. Šviežiai iš šulinio paremtas vanduo peršaltas ir pražudys žolynus. Jei negalime vazonuose užsiauginti žolynų, tai tiesiog į darželį sėkime kiek galima anksčiau, ant nakties kuo nors pridengiant nuo pavasario šalnų. Sėjant žolynus tiesiog darželin reikia nepamiršti ir jų persodinti. Gerai dabojant darželį t. y. palaistant žolynus vakarais, tai pabaigoj birželio turėsime puikiai sužydusį darželį, kol piktoji rudens šalna pakirs jų gyvybes.

Mūsų vasariniai žolynai.

Aguonaites reikia tiesiog darželin sėti, nes persodintos neprigija. Margų margiausi aguonaičių žiedai ilgai puošia mūsų darželį. Dideli geltoni, gvaizdikai, vadinami aksamičiai, turi labai malonų kvapsnį. Žydi visą vasarą. Beveik nereikalauja priežiūros. Sėti galima tiesiog į loveles. Persodinant vienas nuo kito už 12 colių, t. y. maždaug $1^1/_2$ pėdos. Išauga iki 80 centimetrų augščio.

Astrai labai gražus, bet be kvapsnio ir puošia darželį įvairiomis spalvomis. Žiedai pilnaviduriai. Žemieji astrai gražesni už augštuosius. Neturinti vazonose išaugintų astrų, galima sėti ir darželin iš anksto apsaugiojant nuo šalnų. Persodinti būtinai reikia maždaug per pėda tolumo vienas nuo kito. Augštieji astrai išauga iki 50 cent., žemieji iki 20 cent.

Balsaminkos netik darželiui tinka, bet visą vasarą gali pasilikti vazonuose ir puošti langus savo žydriais žiedais. Darželin sodinti vieną nuo kitos per $1^1/_2$ pėdos. Išauga iki 50 cent.

Cinijas, reikia auginti vazonuose, o darželin sodinti 2 pėdos viena nuo kitos. Užauga ligi 80 cent.

Delpynė—morkvinė gana gražiai žydi. Sėti tiesiog darželin pradžioje gegužės mėnesio, arba rudenop, pabaigoj rugpiūčio, tada peržiemojus gerai žydi kitais metais. Esti vidutinio ūgio.

Ugneles floksai, nepaprastai puošia darželį, jei randasi kitų žolynų tarpe. Jų žiedai įvairiausių spalvų, susispietę kekėmis. Geriausia auginti vazonuose, pasėjus kovo mėn. Išauga iki 35 cent. augščio.

Margieji gvaizdikėliai, lyg vandens mėlynumo pailgais lapais, tai vieni iš meiliausių žolynų. Sėti anksti pavasarį vazonosna, o po šalnų darželin pasodinti vienas nuo kito per $1^1/_4$ pėdos. Auga iki 25 cent. didumo.

Vijūnėlis ipomėja, su panašiais į širdį lapais, labai greit lipa augštyn. Vijūnėlis žydi tik saulėtą dieną; nesant saulės uždaro savo taureles. Sodinti viena nuo kitos per $^1/_4$ aršino. Galima sėti darželin.

Krizantėmos auga bet kokioj žemėj, kad tik pakankama būtų saulės. Sėti vazonuosna kovo mėn. Darželin sodinti per $1^1/_2$ pėd., nes išauga 50 cent. augštumo ir šakojasi.

Žinomi mums visiems *ievažandėliai,* tai puikūs, žiedingi žolynai. Būna įvairiausių spalvų. Geriausia auginti vazonuose, nes darželin pasėjus reikės labai ilgai laukti. Sodinti vieną nuo kito per $1^1/_4$ pėdos. Auga iki 70 cent augštumo.

Levkonijos, o gražios! Kaip gardžiai kvepia! Jų žiedai subėgę į pulkelį riogso ant stiebų. Lovelė užsodinta vienomis levkonijomis begalo gražiai išrodo. Levkonijas tegalima užauginti tik vazonuose, neperšiltoj vietoj. Pabaigoje gegužės galima sodinti darželin vieną nuo kitos per $1^1/_4$ pėdos. Vietą, kur levkonijas sodinsime, neužmirškime pabarstyti švariu, geltonučiu smėliu, nes levkonijos tai labai mėgsta. Išauga iki 40 cent. augštumo.

Ant ilgų laibų stiebelių auga *lineliai.* Pražysta begalės tamsiai, raudonų žiedelių, iš po kurių net ir lapelių nesimato. Linelis tai vienas iš gražiųjų darželio papuošalų. Žydi iki didžiųjų šalnų, jei tik saulėje pasodintas. Vidutinio ūgio ir galima anksti darželin sėti.

Nasturkos labai anksti pradeda žydėti ir žiedais užpila savo stiebus, kurie būna iki 1 sieksnio ilgumo. Kadangi stiebai vejamieji, tai reikia įsmeigti snaigelis. Prieš sėsiant grūdelius, reikia pamerkti kelioms valandoms. Auga ir nepersodintos, bet geriau ir jas persodinti, tiktai tada reikia ankščiau pasėti.

Našlaičių dideli gražūs žiedai, panašūs į žvėrių akis, iš po kurių nei lapų nesimato, taip jų daug būna. Sėti vazonuosna. Galima rudeniop ir darželin sėti, nes jos gali peržiemoti ir pavasarį sužydi dar didesniais žiedais. Vieną nuo kitos nori augti per 1 pėd., užauga ligi 20 cent.

Pupelės-šabelbonės įvairiausių rūšių puošia sienas, nes vyniojasi viršun.

Perila nežydi, bet savo lapais labai puošia darželį. Sėti tik į vazonų, darželin pabaigoj gegužės, sodinti į vidurį lovelės po vieną, nes mėgsta turėti daug vietos ir auga iki 70 cent augščio.

Rezetkos, kurios savo kvapsniu kiekvieną viliója darželin. Būna jos augštos, su mažiau žiedų ir žemos, su daugeliu žiedų. Norint, kad rezetka gerai žydėtų, persodinus reikia nukirpti pačią viršunėlę, tada ji išsišakos ir geriausiai žydės.

Sausiukai-čiužukai labai tinka žiemos metu ką nors papuošti. Gerai išauginti vazonuose, nes įsėjus darželin, vėlai rudenyje tepražysta; sodinti reikia per $1^1/_2$ pėd. vienas nuo kito, užauga ligi 80 cent. aukštumo.

Tabokas kaip žvaigždutės žiedai išsiskėčia tik vakarais ir iš tolo kvepia. Taboka nemėgsta saulės, jas reikia pavėsin sodinti vieną nuo kitos per 2 pėdas. Užauga iki 1 metr. ilgumo. Norint turėti anksti žydinti darželį, tai galima tai atsiekti dviem būdais: ar auginti patiems žolynus, jei galima nors nedaug ar prie progos nusipirkti iš daržininko rasodos, Perkant iš daržininko daug pigiau atseina, negu maža auginti namieje. Užsimoka keliems susidėjus išrašyti šaknis arba diegus iš miesto nuo daržininko tiesiog per paštą.

Bet norint ir be išlaidų galima sau rodą duoti, tiesiog užsiauginti, arba nėsant kur pasitenkinti tiesiai sėjamais žolynais darželin. Norint galima rasti būdas, kad darželis gražiai išrodytų.

Žieminiai žolynai.

Žieminiams žolynams reikalinga tokia pat žemė, kaip ir vasariniams. Žieminius žolynus reikia sėti birželio mėn. į loveles. Kas turi po 2—4 lapelius, reikia persodinti ir taip palikti ant žiemos. Jie sužysta kitais metais. Žieminių žolynų žiemai, prasidėjus didžiosioms šalnoms, reikia kuo nors pridengti, geriausia medžių lapais ar eglių šakomis, tik ne spaliais, nes spaliai labai sunku pavasarį nuimti. Žieminiai žolynai kas ketvirti metai rugpiūčio mėn. reikia iš vienos vietos persodinti į kitą, nes toj pačioj vietoj per ilgą laiką pritrūksta maisto ir perstoja gerai žydėję, o pradeda menkėti. Tarp žieminių žolynų pirmąją vietą užima rūtos. Be rūtų ir darželio negali būti, ji pirmiausias lietuvių žolynas. Rūtas reikia sėti darželin gegužės pabaigoj, kiek paaugusias persodinti ten, kur norima, kad jos augtų, ir taip palikti žiemai. Rūtos kantriai kenčia šalčius, bet del atsargumo bent kiek reikia ir jos šakomis pridengti. Rūtų geltoni žiedai neperpuikūs, tiktai lapeliai branginami, nes jie labai gražiai iškarpyti ir suteikia visą grožį rūtai. Žydinčių rūtų nebetaip žali lapai, todel jei norima, kad rūtos nežydėtų, reikia ką tik susikrovusius žiedelius nukirpti; tada jos bus ir žalios ir garbiniuotos. Kas turi erškėčius darŽely t. y. rožių krūmą kad geriau augtų ir žiedų daug turėtų, reikia iš pavasario apie krumą, gerai pajudinti žemę, tik ne šaknis ir patręšti šviežiu karvės mėšlu užpilant ant viršaus per $^1/_2$ pėd. žeme. Tai geriausia atlikti iš rudens, o pavasarį dar kartą pakasinėti aplink krūmą žemę.

Marytė.

Vištos.

(Tąsa)

Jei to nebūtų, ar šeimininkė nenorėtų pripažinti tokio nieko, tai reikia žinoti, jog vištoms kenkia sušlapimas, o tuo labiau mirkymas kojų vandeny, kadangi apie bliūdą ant grindų bus prilieta, jei nebus apačios. Žiemą maistas ir vanduo turi būti vasarodrungnis, tik ne karštas. Dideliuose šalčiuose vištos laikomos uždarytos, esant atodrėkiui 3—4 valandas duodama pasivaikščioti. Iš pavasario didelės laisvės neverta duoti vištoms, ne tik rasodnikus iškapsto, ieškodamos kirminėlių, bet pririjusios jų dažnai dvesia arba „susilieja" t. y. suriebėja ir laikas nuo laiko sudeda minkštą kiaušį, kol galų gale višta nualpsta.

Gerą vištinę ar gardelį 1 — 2 kartu į metus išbaltinti kalkėmis.

Vasarai vištinės duris padaryti iš retai sukaltų pagaliukų ar iš vielos nupinti ant rėmų, kad vištos galėtų nuolatos kvėpuoti tyru oru. Vasaros vidudieny vištos paprastai slepiasi pavėsin, tad ir uždarytos vištainėj reikia nepamiršti apsaugoti nuo karštų saulės spindulių, todel aplink vištinę turi rastis krūmykščiai, medeliai, kad sudarytų pavėsį!

Lizdai.

Norint pavyzdingiau ir tvarkiau įtaisyti lizdus, reikia prie vienos sienos padaryti lizdus šiaip: paimti dvi lentas, vieną iš apačios pakelti nuo grindų 60 — 70 cent., o kitą atskirti nuo apatinės 50 — 60 cent.; darant kiekvienai vištai gardelius atskirai, iš priekio kiekvieną ląstelę padaryri su durelėmis, paprastai užsidarančią su lentele iš viršaus, o kai vištą išleidžiama padėjus kiaušinį, vėl lentelę atkeliama. Lizdan įdėti šiaudų, ar šieno pluoštelis, kuris laikas nuo laiko turi būti keičiamas, nėsant kuomi permainyti, vėdinamamas. Kad višta noriau eitų lizdan dėti, lizde turi būti paliktas vienas kiaušinis, pažymėtas, kaipo „padėlis".

Kiaušinių rinkimas.

Turint tvarkoj vištoms lasteles, galima lengvai surinkti po kiekvieno dėjimo. Vištas vezdėti ar su kaušiniu, mūsų paprastu, visiems žinomu būdu, yra nepatartina, nes tai vištoms kenkia.

Dideliuose ūkiuose kiaušinių dėjimo kontrolę pravedama tam tikru būdu, kas mažuose mūsų ūkiuose laikant 30 — 50 vištų užimtų daug laiko ir neapsimokėtų. Todel paprastai šiaip kontroliuojama: mums jau žinomą dėslios vištos paplvės pluotis, tarp praleidžiamųjų kaulų ir krūtinės galo, tad čia atsargiai palietus trimis pirštais iš viršaus turime pajusti kiaušinį be didelio ir ilgo čiupinėjimo. Pavyzdžiui, jei vakar višta sudėjo iš ryto 9 — 11 val. tai šiandien turėdama kiaušinį sudės po pietų 3 — 5 val. ir atvirkščiai. Sudėjusias vištas tuojau išleisti laukan pasivaikščioti 2 — 3 val., kad pasirinktų sau atatinkamų dalių, o padėtą kiaušinį paimti iš lizdo, palie ant pažymėtą „padėlį".

Jei kiaušiniai renkami porėjimui, sudėtu kiaušinių neduoti ilgai vištai džiaugtis t. y. ant jo ilgai sėdėti, nes smarkiai sušildytame kiaušinyje jau pradeda vystytis gemalas, o atšalus gali nebetikti išsiperėjimui. Jei iš lizdo kiaušinių neimti, tai višta sudėjus keletą ims perėti.

Kiaušinius perėjimui laikyti sausoj ir tamsioj vietoj, kur nelaikoma tokių maisto produktų, kaip svogūnai, rūkyta mėsa, česnakai ar supelėję kokie kiti daiktai. Kiaušinius reikia dėti viena eile į lentynas arba sietus, išklotus šienu ar šiaudais, o kad kiaušiniai būtų tikresni perėjimui, reikia kas antra diena apversti ant kito šono, nes kiaušinis susigulėjęs vienon kryptyn gali nustoti galės išsiperėjimui. Renkant iš savų lizdų kiaušinius, žiūrėkime, kad būtų lygūs, gražūs ir nerumbuoti. Iš apskritų kiaušinių paprastai išeina vištaitės, o iš pailgesniųjų — gaidžiukai.

Kiaušinių perėjimui negalima vandeny plauti, o ir šiaip laikymui plauti kiaušiniai greičiau genda. Nevisi kiaušiniai gali būti užvaisinti kitaip sakant, užversti. Kad tai patikrinus, reikia pažiūrėti prieš saulę ar lempos šviesą, atmetant tuos, kurie lukšte — kiaute turi giedrius mažus taškelius, nes iš jų paprastai viščiukų nebūna, o imti tuos, kuriuose viduj matos maža gysluota demelė, o paėmus į rankas jaučiama sunkumas. Negalima kiaušinius paėmus į rankas kratyti, mostyti, nes sujudintas viduj neišsiperės. Perėjimui kiaušinius imti nesenesnius kaip 1 — 2 savaičių po sudėjimui.

Gūštų įtaisymas.

Norą perėti višta parodo kvaksėjimu ir nuolat sėdėdama ant kiaušinių retai apleisdama lizdą. Nesodinti vištos pirmą kvaksėjimo dieną, reikia palaukti kokias tris dienas, duodant vištai vieną iš medžio padirbtą ar sugedusį kiaušinį, kad įsiperėtų; žinoma, gerai būtų pratinti vištą išsyk toj pačioj vietoj, kur ir turės perėti. Jei perinčią vištą norima atsinešti iš toliau tai yra iš kaimyno, tai geriausia nešti tamsiai pridengtą, kad nematytų, o ypatingai nešant per vandenį pridengti ir akis, nes višta paprastai bijo vandens, išsigandusi dažniausiai nebenori perėti, o jei peri, tai neramiai. Nereikia perėjimui gūštų taisyti, kaip paprastai pas mus daroma, į sutrunijusį krepšį kur dedama daug šieno nes toks gilus ir platus lizdas tuo yra nepatogus, kad mažiausiai vištai pasijudinus kiaušiniai įstringa į lizdo kraštus ir per tai atsitinka daug nelaimių. Geriausia paėmus tris lentgalius sukalti pailgą skrynutę, taip kad pertvėrus pasidarytų dviem gūštom vieta; vidurinį pertvėrimą daryti gan augštą, su rankine, kad būtų galima laisvai kiloti, norint iš apačios skrynutės atsiradus vabaliukams laike parėjimo išnaikinti. Skrynutės šonai turi būti augštesni už priekį ir skrynutė negali būti gili. Patogiausia sodinti dvi vištas iš karto, nes išperėjus abiem kartu, galima bus suleisti viščiukus vedžioti vienai, o kita kiek pasilsėjus pradės greit dėti. Skrynutės apačion įdėti ploną velėną, tik ne po lietaus imta, o giedroje, ant velėnos padėti šiaudų plokštą taip, kad vidury būtų vidutinio gylio įdubimas. Į panašiai prirengtą lizdą padėti 15 kiaušinių vidutinio didumo vištai, o didesniai galima dėti ir 20 kiaušinių. Perėjimui geriausia tinka 2 — 3 metų višta, sveika ir sveikomis kojomis. Vištą, turinti vapnuotus spuogelius ant kojų perėjimui netinka, nes nuolat judindamos sutrina kiaušin.us.

Šiauduosna įberti persų miltelių, išdulkinti jais taip pas vištos pasparnes ir pauodegį, kad išnyktų esant ejí vabaliukai, na, ir laike perėjimo kad kiti negalėtų veistis.

Sutaisius taip gūštą pasodinkime vakare, nes norėdama miego per naktį geriau apsipras. Perinčią vištą būtinai vieną kartą į diena nukelti nuo kiaušinių tuo pačiu laiku t. y. patogiausia ryto, pridengiant kiaušinius kokiu nors minkštu vilnoniu rūbu. Vištą išleisti į užtvarą, kad paskui lengvai galima būtų sugauti neišblaškant jos. Jau iš anksto užtvare turi būti padėtas maistas, k. t. miežiai, įvairūs pasturlakai ir t. t., iš ko višta išsirenka sau reikalingų dalių, duonos trupinių užsigardžiavimui, bet ne bulvės ir joms panašūs, mažai sotus ir minkštas maistas; be to, švarus vanduo blėkinėje ir krūvą smėlio ar pelenų išsipūrenimui, kas yra vištoms maudykle, kartais atsitinka, kad višta kelias dienas nenuimama nuo lizdo. Todel nepamirškite **tuo pačiu laiku kasdien nukelt** vištą nuo lizdo ir nelesinti sėdinčios ant kiaušinių. Viena, tai yra nesveika pačiai vištai, o antrą — užnešvarinna patį lizdą. Šiame atsitikime būtinai reikia kiaušinius nuplauti šiltu vandeniu, nes kitaip visas lizdas gali žūti. Jeigu višta sutrina kiaušinį, tai sušlapusius kiaušinius būtinai reikia nuplauti šiltu vandeniu, laikant šiltai užklotus, ir pakeisti lizde sušlapusius šiaudus.

Vieta perėjimui.

Vieta perėjimui turi būti, sausa, apytamsė, švari, vėsi ir erdvi. Jei daugiau vištų sėdi, visas vienu laiku išmesti, tuo tarpu išvėdinti gerai lizdus, pridengus kiaušinius. Po savaitės sėdėjimo, kiaušinius reikia peržiūrėti. *P. M.*

Klausimai ir atsakymai.

Klausimas. Kopūstams noriu berti salietros, bet nežinau kaip ją vartoti, ar prieš rasodos sodinimą, ar sodinant, ar vėliau, kai rasoda prigis? Prašau patarimo. *Petras V.*

Atsakymas. Apie tai jau nekartą buvo rašytą. Salietrą kopūstams geriausia vartoti tokiu būdu: kai kopūstų rasoda prigis išbarstykite pusę porcijos, o kitą pusę už dviejų savaičių nuo pirmojo barstymo. Salietros beriama po žiupsnelį aplink kiekvieną diegą, kai žemė visiškai sausa.

Klausimas. Turiu nemaža šlapios pievos, iš kurios ligi šioliai labai mažai naudos turėjau, nes augo tiktai samanos ir menkos viksvos, kurių net arkliai nenorėjo ėsti. Pernai rudenį mėginau tą pievą nusausinti, todel išilgai iškasiau gana gilią grabę. Bet šiemet pavasaris nors ir sausas buvo, bet pieva išrodo per šlapia ir žolė vis tiek blogai želia, nors akėjau pievinėms akėčiomis. Tai gal dar duoti skersines grabes ir kaip tankiai viena nuo kitos? *S. V.*

Atsakymas. Nematčius pievos sunku Tamstai kas nors patarti. Apskritai, geriau pievą nedasausinti, negu persausinti, nes tada visai pagadinsite. Reikia, kad Tamstos pievą apžiūrėtų specijalistas vietoje ir duotų patarimą. Su tokiais dalykais reikia būti atsargiam.

Klausimas. Kas tai yra per trąša ragų miltai ir kaip ir kam juos vartoja. *S. V.*

Atsakymas. Ragų miltai yra azotiniai fosforinė trąša ir turi savyje ligi 12—14% azoto ir 5% fosforo rūkšties. Veikia silpniau už superfosfatą ir salietrą. Ragų miltus vartoja tiems augalams, kurie ilgiau auga, pavyzdžiui žieminiams javams, arba tiems, kurie turi ypatybę sunaudoti sunkiai tirpstamas maisto dalis, kaip antai: grikiams ir kt. Veikia palygintі gana gerai žemėse, kuriose nėra perdaug vopnos, būtent baltžemiuose, smėlinėse žemėse, taip pat durpžemyje ir visokiose rūkščiose žemėse. Ragų miltų beria į ha 250—350 kg. Išbarstyti juos reikia kaip galima anksčiau prieš žieminių javų sėjimą ir negiliai aparti arba gerai įakėti drapaku arba kultivatoriumi. Vasarojui juos geriausia išbarstyti iš rudens.

Klausimas. Kas tai yra mikroskopas, kur jį gauti ir ar brangiai kainuotų? *S. V.*

Atsakymas. Mikroskopas tai yra tokie stiklai, kurie padidina žiūrimą daiktą nuo keliasdešimts ligi kelių tūkstančių kartų, todel per jį galima įžiūrėti net tokius daiktus, kurių nematome laisva akimi. Mikroskopų kaina įvairi, — nuo kelių šimtų ligi kelių tūkstančių zlotų. Galite gauti pas optikus Vilniuje. Bet ką Tamsta su juo darysi?

Klausimas. Šiemet norėdamas užsėti lubinu rugiams užsirašiau Švenčionių „Rolnike" 200 kg. lubino po 35 skatikus. Pasirodė, kad sėklos būta blogos, nes labai retai sudygo. Mėginau bute daiginti, tai iš 100 grūdų tesudygo vos 23—26 grūdai, ne daugiau. Tą sėklą gavome paskolos keliu. Dabar ji visai supelėjo, matyti buvo bloga. Tai ar negalima būtų kokie žingsniai daryti, kad nors pusę to nuostolio sumažinti. *A.*

Atsakymas. Viskas pareina nuo to, kaip lubinas buvo pirktas. Jei pardavėjai lubiną parodė ir jo kokybės ne garantavo, tai sunku čia bus kas nors padaryti. Prie progos pasiteirausime, jei galima bus kas nors padaryti, tai Tamsi pranešime.

Atsakymas Juozui Kauzai. Tamsta gerai rašai, bet neturi kantrybės žmoniškai surašyti paklausimą. Parašei — išbraukei ir mums pasiuntei. Mes ne chiromantai, kad iš brūkšnių atspėti, ko Tamsta nori.

Teisių patarimai.

P-nui A. Z—kui. Galutinam atsakymui reikėtų pamatyti, kaip siena yra pažymėta dokumentuose ir kokios teisės yra prie ežero kranto. Reikia tači. u spėti kad su siena iš tikrųjų yra taip, kaip sako matininkas, t. y. kad rubežių sudaro vanduo. Tačiau dar kartą pakartoju, kad nemačius dokumentų negalima duoti galutino atsakymo.

P-nui Juozui Šalčiui. Jei byla pralošta pirmoje instancijoje, tai reikėjo paduoti apeliacija. Jei su tuo pasivėlino ir pirmosios instancijos sprendimas įgijo galę, tai dabar jau nieko padaryti negalima,

P-nui Bartkui. Sulig civilės teisės dėsnių, visoks žmogaus veikimas, jei jis padaro kam nors skriaudą, turi būti atitaisytas. Šiame atsitikime negalima gintis tuo, kad buvo vėjas, nes pats medžio kirtimas buvo atliktas vėjuotą dieną. Galima tiktai prašyti sumažinti atlyginimą.

Kai del tabokos, tai galite apeliuoti į Apskričio Teismą. Reikia tačiau pastebėti, kad sunku bus prirodyti, kad taboka pati išaugo darže, nes paprastai kiekvienas turi žinoti, kas jo darže auga.

P-nui M. S—čiui. Šiame atsitikime pasenėjimas eina nuo tėvo mirties. Jei sesuo būtų nuskriausta, tai galėtų reikalauti naujo dalinimo. Tačiau sprendžiant iš tamstos laiško išrodo, kad sesuo nebuvo nuskriausta ir net išdavė kvitą, kad prie turto neturi jokių pratensijų, todel Tamstos sesuo labai mažai turi šansų išlošti tą bylą.

P-nui A. B—nui. Jei perkamosios žemės tvarkoj hipoteka, tai galite gauti ilgam terminui, paskolą tos žėmės pirkimui Ž. Ūkio Banke.

Statybai paskolos Tamsta negali gauti, nes per maža turi žemės.

P-nui A. B—niui. Tamsta neparašei, kaip ta skola yra garantuota. Jei hipotiškai, tai reikia jį išbraukti iš ipotekos. Prie to turi būti skolininkas arba įgaliotas jo asmuo.

Visais kitais atsitikimais turi būti pakvituota, todel reikalinga, kad gyvenąs Amerikoje asmuo prisiųstų Lenkų konsulo patvirtintą įgaliojimą kam nors iš pažįstamų arba giminių ir tada tas įgaliotasis asmuo paims pinigus ir išduos pakvitavimą.

P-nui Vanagui. Jei tėvas dar gyvas, tai tiktai jis teisėtai gali atiduoti savo žemę sūnui. Be to sūnus naudojasi žeme tiktai tėvui sutinkant ir jokių teisių prie tos žemės neturi. Pasenėjimo čia negali būti, nes tėvas visą laiką yra savininkas, o sūnus tiktai pas jį dirba. Todel anūkas negali kitaip tos žemės gauti, kaip tik iš tėvuko rankų. Tiktai po tėvuko mirties ta byla bus galima sureguliuoti.

Kainos Vilniuje.

(1929 m. VI.11 d.)

Javų, maisto produktų ir kitų dalykų.

Javai.

Rugiai	už 100 kg.	29—32	auks.
Kviečiai	„ „ „	45—48	„
Miežiai	„ „ „	29 —32	„
Avižos	„ „ „	32—33	„
Grikiai	„ „ „	37-—38	„
Žirniai	„ „ „	—	„
Bulvės	„ „ „	13—15	„

Produktai.

Jautiena	už 1 kg.	280—320	sk.
Kiauliena	už 1 kg.	3.20—3.80	sk
Veršiena	„ „	1.80—2.20	„
Lašinių papr.	„ „	4.00—4.20	„
Riebalai (Šmalcas)		4.80—5.00	„
Sviestas nesūd.	„ „	— — —	„
„ sūdytas	„ „	— — —	„
Cukrus kąsn.	„ „	1.80—1.90	„
Cukrus sm.	„ „	1.58—1.60	„
Baltoji druska	„ „	22— .34	„
Javų kava	„ „	2.00—2.50	„
Grietinės 1 litr.		1.50—1.70	„
Kiaušinių dešimts		1.30—1.50	„

KORESPONDENCIJOS.

Vilniaus-Trakų apskr.

Gėliūnai, Gervėčių vals. Vis tik liūdna yra mūsų sodžiuje, kai jaunimas suskilo nežinia kuo vadodamasis į „dešiniuosius“ ir „kairiuosius“, stačiai nesuprantama, kam taip neprotingai skaldoma jėgos. Bet to nežiūrint, nesenai sulošėme du vakarus. Antrą vakarą lošiant policija uždraudė publikai pertraukų metu dainuoti (negali uždrausti *Red.*).

Laikraščių pas mus ateina šitiek: „Viln. Rytojaus“ 24 egz., „Jaun. Draugo“ — 21, „Vilniaus Šviesos“ — 6, „Vilniaus Varpo“ — 1, „Życie Ludu“ — 2 ir dar du grynai lenkiški po 1.

Buvęs artistas.

Naniškės, Valkinykų vals. Š. m. gegužės 26 d. vietinis Šv. Kazimiero skyrius mokytojai p. A. K. padedant surengė vakarą. Mokyklos vaikai vykusiai suvaidino vaizdelį „Barbutė piemenėlė“, komediją „Ponia ir Ponas Teisėjas“ ir be to dar gražiai padeklamavo. Tėvai džiaugdamiesi dėkojo mokytojai, kad jų vaikus išmokino gražių eilių ir dainų. Jaunimas vaidino 3 veiksmų komediją „Amerika Pirtyje“. Nors artistai rodėsi scenoje pirmą kartą, tačiau roles atliko ganėtinai. Kluonas buvo papuoštas tautiškomis veliavukėmis, įeinamuosius vartus dabino žolynai perpinti tautiškais kaspinais. Reikia pažymėti, kad šis vakaras buvo čia pirmas. Tiesa, buvo jau mėginta ir seniau ruošti vakarai, bet del nesusipratimų jaunimo su mokytojais, neįvykdavo. Todel dabartiniai mokytojai ruošiant šį vakarą teko daug pasidarbuoti. Bet, dėja, ir jai teko patirti iš jaunimo daug nemalonumų. Labai gaila, kad jaunimas dažnai už mokinimą vaidinti ir už pagalbą yra mokytojams nedėkingas.

Į vakarą atvyko ir aplinkinių kaimų jaunimas. Mištūniečiai atėjo dainuodami susirikiavę eilėmis ir pasipuošę tautiškais kaspiniukais. Vakaras ėjo ramiai, tik baigiantis vaidinimui Daržininkų jaunimas, kur yra svetima mokykla, neįleistas be bilietų, ėmė daužyti akmenimis duris. Tuomi labai pasipiktino visi susirinkusieji.

Vakaras baigėsi šokiais.

A. S.

Švenčionių apskr.

Daugeliškis. Nejaugi ir toliau žiopsosime? Renkant valsčiaus tarybą, mūsų žmoneliai tuo dalyku visai nesirūpina, o jei ateina sus rinkiman, tai ne tam, kad rinkti savo žmogų, bet paklausyti gražių šlėktelių kalbų ir už juos pabalsuoti. Ir tik vėliau, kai pačių lietuvių balsais išrinkta savivaldyba iš svetimų žmonių užsėda ant sprando, mes pradedame dejuoti. Bet, žinoma, per vėlu. Juk ir dabar gryniausiame lietuvių Daugeliškių valsčiuje visa taryba beveik iš vienų šlėktelių, kurie daro ką nori, o mes dūsaunam, nors patys esame kalti. Tenka betgi girdėti, kad artimiausiu metu mūsų valsčiaus taryba bus perrinkta. Šlėktelės ir vuitas jau nuo senai varo agitaciją, o mes sudėję rankas kaž ko laukiam. Laikas būtų sukrusti ir surasdus savo tarpe dorų ir patikimų žmonių pravesti juos į valsčiaus tarybą.

Princas.

Melagėnai. Pas mus dažnai būna rengiami vakarėliai, tai lietuvių, tai lenkų. Lenkai į mūsų vakarėlius beveik visi lankosi, nes visi gyvena prie skatiko, mūsų gi žmoneliams ne vakarėliai, bet juoda duona rūpi, todel lenkų vakarėliuose visuose tuščia (ar tik todel? *Red.*), nes be kelių valdininkų, mokytojų ir policijos nieko daugiau nebūna. Todel neretai tenka susilaukti deficito. Per Devintinio atlaidus lenkai buvo surengę ne tik vakarėlį, bet ir sporto rungtynes bėgime ir lipime ant stulpo, už ką mokėjo premijas. Bijuodami šiuo kartu didelio deficito, p. vuitas sugalvojo labai gerą būdą surinkti daug pinigėlių. Visiems, kas tik ėmė „pożyczkę“, mokėjo pinigus už kruviną darbą, griovių kasimą, arba kas prieš Devintinį mokėjo padotkus, iš kiekvieno atskaitė po 1 ir 2 auks. duodamas vakarėlin bilietą visai nežiūrėdamas žmonelių, nei protesto nei prašymo, kad neturi užką duonos nusipirkti. Keisti laikai!

Voras.

Kulniškė, Švenčionių vals. Mūsų apylinkės šlėktelės tiesiog iš kailio neriasi matydami lietuvių susipratimą. Pav., nesenai atsilankius mūsų sodžiun p. Butrimui, kuris vietiniame Šv. Kazim. D-jos skyriuje skaitė paskaitą, aplinkiniai šlėktelės, o ypač Krašonos falvarkėlio savininkas p. V. ėmė tiesiog rūbus ant savęs plėšyti koneveikdamas ir šmeiždamas lietuvius ir jų draugijas. Šis garsusis lietuvių ėdikas senai jau yra visoje apylinkėje gerai žinomais. Ypač įgriso lietuviams naikindamas jų mokyklas. Jo „rūpesniu“ panaikinta lietuvių mokyklos Naujasaly ir Kanaukoj, kur įsteigta lenkiškos. Dabar užsisėdo ant Kulniškės mokyklos ir negalėdamas tuo tarpu nieko daugiau padaryti prikalbėjo valsčiaus viršaitį atimti paskirtą mūsų mokyklos vaikams šelpti pašalpą. Mūsų mokykloj yra 13 neturtingų vaikų ir jie turėjo būti šelpiami nuo gegužės 26 d. Bet pradėjus „veikti“ p. V., pašalpa buvo panaikinta, o neturtingiems vaikams įsakyta eiti kas dien gauti duonos riekelę už $1^1/_2$ varsto į Naujasalį. Žinoma, tas buvo daroma su negražiais tikslais ir sužinojus, kad vaikams duodama po riekelę duonos agitaciniems tikslams, tėvai vaikus atėmė iš pašalpų dalinimo, už ką p. V. pagrasė turma. Kulniškės ir visos apylinkės lietuviai turėtų jo saugotis ir neklausyti jo kalbų.

Advokatas.

Antalėdė, Kaltinėnų vals. Dar pernai metais mūsų sodžiuje įsikūrė Lietuvių Ūkio Ratelis, kuris betgi didelio veikimo iki šiol neparodė, jei neskaityt suruoštų keletos vakarų iš kurių pelnas skiriamas Ratelio reikalams. Turime ir savo „Ryto“ mokyklą, bet kaž kodel žmonės raukosi, o juo labiau, kai p. mokytoja mėgsta visokių „činų“ draugystę. Pav. „Vilniaus Rytojui“ skaitėme, kad mūsų sodžiaus vaikams buvo atsiusta iš Vilniaus 50 zlotų, tuo tarpu mokytoja sakosi gavusi 18 zlotų, o paskui, kad 25.

Menkas ir ekonominis sodžiaus gyvenimas del blogos žemės, kuri daug reikalauja trąšų, o jų mes neturime. Tuomet gyventojai sumanė naują būdą pasigaminti „trąšoms“ ir tam tikslui tarptvartėse pūdo samanas. Del tokių sąšlavynų darymo policija graso protokolais. Vargas yra ir su gyvuliais. Karvės nė žingsnio valdiškan miškan be bilieto, kuris kainuoja 6 zlotai, o nėsant duonos, iš kur juos paimti. Nėra jokių ir uždarbių, kai tuo tarpu mokesniai šiemet padėjo beveik dvigubai. Žodžiu, skurdas ir vargas.

Akordas.

Suvalkų apskr.

Vilkapėdžiai, Seivų val. Mūsų kaime susikūrė Šv. Kazimiero Dr-jos skyrius, š. m. kovo mėnesį, ir dabar turi savo knygynėlį apie 200 egz. Daugelis noriai skaito knygas ir jomis naudojasi, laikraščių taip pat užsiprenumeravę „Viln. Ryt.“ 19 egz. ir „Jaunimo Draugo“ — 6. Tik gaila, kad atsiranda ir tokių, kurie rašosi prie svetimų bibliotekų. O juk reikėtų suprasti, kad duotos lenkų knygos, kad jos ir lietuviškos vis vien yra „graždanka“ (ką tai reiškia? *Red.*)

Antanutis.

Trumpos žinios.

— Latvių vidaus reikalų ministeris išleido įsakymą per 7 dienas išs'kraustyti iš Latvijos 6 lietuviams — emigrantams, kurie po Tauragės banko išplėšimo nesilaikė ramiai ir Rygoje. Latvių laikraštis „Socialdemokratas“ užsistoja už išvaromuosius. Matyt, tokie tokiam patiko.

— Anglijos karalius Jurgis V sveiksta ir greit pradės eiti savo pareigas. Jis žada vasaros metu pasigydyti Čekoslovakijoje.

— Milano mieste (Italija) buvo didelis sprogimas raketų dirbtuvėje; 13 žmonių užmušta.

— Birželio mėn. pradžioje Amerikoje buvo nepaprastai šalta; vienoje vietoje iškrito sniegas, kitoje net vanduo užšalo.

— Rusai traukia daug kariuomenės Kinijos pasienin. Spėjama, kad bolševikai nori įsikišti į Kinijos vidaus reikalus.

— Birželio 28 d. sueina 10 metų nuo Versalės taikos pasirašymo, vokiečių vyriausybė išleis tautai manifestą.

— Ispanijos diktatorius Primo de Rivera manąs pasišalinti ir palikti ambas doriu Paryžiuje. Dabartinis ambasadorius Paryžiuje Kvinon de Leon būtų ispanų m nisterių pirmininku.

— Meksikos valstybėje įvyko smarki kova tarp vyriausybės kariuomenės ir katalikų sukilėlių kariuomenės.

— Švedų karalius atvyks Rygon birželio 29 d. Dabar jau laivių vyriausybė ruošiasi iškilmingai švedų karalių sutikti. Karalius atplauks per jūrą šarvuotu laivu „Sveringe“.

— Austrijos sostinėje Vienoje birželio 15 dieną prasideda tarptautinis žemės ūkininkų kongresas. Jame žada dalyvauti 45 valstybių ūkininkai. Austriją tame kongrese atstovaus buvusis jos prezidentas Hainišas.

— Rusijos caro įpėdinis Kirilas birželio o d. viešėjo Paryžiuje ir tarėsi su rusų monarchistų organizacijomis. Rusai sutikę jį ten iškilmingai.

— Graikai išsirinko naują valstybės prezidentą; juo yra Kounduoriotis.

— Paryžiuje laiškanešiai paskelbė streiką.

— Meksikos prezidentas Gil išleido įstatymą, kuriuo leidžiama visiems katalikams grįžti Meksikon ir eiti savo pareigas.

— N. Lietuvos skautai šiemet ruošia „Vilniaus stovyklą“ Trakų apskrityje.

Nepriklausomoj Lietuvoj.

Lietuvių-Latvių Vienybės Kongresas.

Šių metų eilinis Lietuvių Latvių vienybės Kongresas įvyks Kaune šio mėn. 21—23 dienomis. Iš Latvijos laukiama apie 100 delegatų. Iš Lietuvių pusės skaitys paskaitas: profesoriai M. Biržiška, A. Janulaitis ir Bikšta.

Latvių teatro revizitas.

Lietuvos spauda praneša, kad Latvių tautinis teatras, o taipogi žurnalistai atvyks Kaunan šių metų rudenį revizituodami Lietuv s teatrą ir žurnalistus. Latvių teatras Kaune pastatysiąs keletą įžymiųjų latvių rašytojų veikalų.

Adv. Bulota Varniuose.

Spauda praneša, kad Marijampolės apskrities viršininko parėdymu advokatas Bulota išsiųstas neribotam laikui į koncentracinę stovyklą Varniuose. Adv. Bulota buvo prieš karą Dūmos atstovas. Jo išsiuntimas turi ryšių su sušaudytu teroristu Vasy imui, kuris, kaip žinoma buvo adv. Bulotos sūnėnas.

Ir Lietuvoj įvedamas priverstinas mokslas.

Nuo pernai metų atskirose Lietuvos vietose buvo pradedama taikyti gyveniman priverstinas vaikų mokslas. Š uo metu priverstinąjį mokslą įvedė ir Kaune. Tuo būdu įvedus Lietuvoje priverst ne mokslą, greitu laiku nebeliks visai analfabetų.

Kauno miesto jubiliejus.

Kitais metais, kaip žinome, visa lietuvių tauta minės Vytauto Didžiojo 500 metų mirties sukaktuves. Kartu, kaip praneša Lietuvos spauda, bus minima ir laikinosios Lietuvos sostinės Kauno 900 metų įsteigimo sukaktuvės. Kauno miestas yra vienas seniausių visoje Lietuvoje miestų, įsteigtas, sulig padavimo kunigaikščio Kauno.

Diversinės bandos.

Šio mėn. 4 ir 5 dienomis Kaišedorių miškuose buvo pastebėta apie 10 žmonių banda. Netoli demarkacijos linijos diversinė banda susidūrė su Lietuvos pasienio sargyba. Pradėjus šaudyti ir atvykus didesniam lietuvių policininkų skaičiui, bandos dalyviai pasitraukė į demarkliniją palikdami dvi pragaro mašinas. Banda, kaip praneša Lietuvos spauda, perėjusi demarkliniją į lenkų pusę.

Sutampa. Tuo pat laiku lenkų spaudoj pasirodė žinių apie tariamąsias lietuvių bandas Seinų, o vėliau Varėnos apylinkėje, kurios neva tai (abiejose vietose po 7 asmenis) perėjusios demarkacinę liniją iš Lietuvos. Ar nebus čia: „žydas muša, žydas rėkia“.

Baisi nelaimė Lietuvos žvėjų.

Spauda praneša, kad šiomis dienomis Lietuvos žvėjus ištikusi baisi nelaimė. Būtent, išvažiavus kelioms dešimtims žvejų į jūrą žuvautų, kai jie buvo atsitolinę apie 30 jūrų mylių, ištiko didelė audra.

Kilus audrai ir sužinojus, kad žvėjai juroje, Lietuvos laivas **„Prezidentas Smetona“** leidosi ieškoti nelaimingų žvejų. Paskutinėmis žiniomis, pasisekę išgelbėti tik keli žvėjai, visi kiti žuvę audroje.

Žuvusiųjų tuotarpu priskaitoma 7 asmens, visus kitus Lietuvos laivas išgelbėjo.

Latvių karo spaudos atstovai Kaune.

Šio mėn. 15 d. Kaunan atvyko keletas aukštųjų Latvijos armijos spaudos karininkų. Kaip žinome, prieš tai Lietuvos armijos spaudos atstovai lankėsi Rygoje, taigi šis latvių karo žurnalistų apsilankymas Kaune yra revizitas kolegoms lietuviams.

Bendrai, paskutiniu metu pastebiamas artimesnis lietuvių ir latvių kultūrinis bendradarbiavimas, kas, žinoma, išeis tik naudon abiem tautom.

Pensija gen. Plechavičiui.

Rygos spauda praneša, kad Lietuvos Prezidento parėdymu, nesenai atsistatydinusiam Lietuvos generalio štabo viršininkui gen. Plechavičiui paskirta nuolatinė 1000 litų pensija. Tuo būdu, visos skleidžiamos paskalos apie tariamąją gen. Plechavičiaus opoziciją prieš tautinę vyriausybę, yra gryniausias prasimanymas.

Landsbergio byla Kauno Apygardos Teisme.

Pereitą antradienį Kauno Apygardos Teisme prasidėjo garsi Lietuvos Banko buvusio generalinio buhalterio Landsbergio byla, kurioje jis kaltinamas už valdiškų pinigų išdavinėjimą už suklastotus vekselius. Be to svarbiausias kaltininkas yra kitas buhalteris Kalinauskas, atsisėdęs kaltinamųjų suolan su visa šeimyna. Kaltinamuosius gina keli žymūs advokatai. Liūdininkų pakviesta apie 60, o taip pat keli ekspertai (žinovai).

Ši sensacinga byla prasitęs kelias dienas.

VIETOS KRONIKA.

Dar apie spaudos parodą.

Lietuvių spaudos paroda tęsėsi nuo š. m. V-18 iki VI-2 d. Paroda atidaryta Draugijos pirmininko dir. M. Šikšnio prakalba ir Valdybos nario P. Karazijos paskaita V-18 Vytauto Didžiojo Gimnazijos salėj. Atsilankė apie 40 žmonių.

Pati paroda buvo L. M. D-jos bute, prie Gimnazijos g-vės Nr 4 antrajame aukšte. Eksponatai ir diagramos buvo išstatytos trijuose kambariuose.

Diagramomis buvo atvaizduotas lietuviškos knygos ūgis nuo 1547 iki 1904 metų, o eksponatai tą ūgį vaizdavo.

XVI amž buvo 25 spaudiniai,
XVII „ „ 51 „
XVIII „ „ 218 „

Dominavo dvasinė knyga 1801—1864 laikotarpy 751 spaud. iš kurių dvasinio tūrinio buvo 521 spaudinių, pasaulinio tūrinio buvo 230 sp.; be to, jau buvo 5 laikraščiai ir 5 kalendoriai 1865—1904 (spaudos draudimo laikotarpy) išėjo 2773 spaudiniai, iš jų dvasinio tūrinio 1028, pasaulinio tūrinio 1745.

Iš jų lot. abec. dvas. tur. 551+1292 pasaulinio turinio; got. abec. dvas. tur. 354+398 pas. tur.; rusų abec. dvas. tur. 23+55 pas. tur.

1883 („Auszrai" užšvitus) pasaulinio turinio knyga dvasinę pralenkė 1547—1864 m. laikotarpy; Vilniuj išėje 49,8% visų liet. spaud., Karaliaučiuj 20,3%, Tilžėj 10%. Visa kita įvairiose kitose vietose.

1865—1904 m. laik. Mažojoj Lietuvoj išėjo 691% visų liet. spaud., Didžiojoj Lietuvoj tik 3,4% liet. spaud., Amerikoj tik 18,2%. Visa kita įvairiose kitose vietose.

Diagramų iliustracijai buvo išstatyta daugiausia iš Lietuvių Mokslo Draugijos rinkinių virš tūkstančio knygų, kalendorių, laikraščių, afišų, atsišaukimų, o taip pat teikėsi išstatyti kai ką ir iš savo retesnių rinkinių gerb. kun. Dr. Stankevičius ir p. p. P. Karazija su K. Stašiu. Pažymėtina, kad L. M. D. rinkiniuose yra autentiškos Bretkūno ir Daukšos postilės ir pirmasis lietuviškojo laikraščio numeris — „Nusidavimai apie Evangelijos išplatinima tarp žydų ir pagonų 1832 m".

Parodą per 16 dienų aplankė 637 žmonės: ūkininkai, moksleiviai, vietos lietuviai darbininkai, inteligentai, o taip pat daug lenkų, gudų ir vienas žydas.

M. Šikšnys
Lietuvių Mokslo Draugijos Pirmininkas.

Egzaminai.

Vytauto Didžiojo gimnazijoje egzaminai į I klasę įvyks birželio mėn. 28 dieną; į kitas klases (II—VII) — birželio mėn. 24 dieną. Egzaminai prasidės. 8 val. rytą.

Perankstyvas džiaugsmas.

Per paskutinius Vilniaus universiteto studentų vadinamojo „Bratniako" rinkimus, iš kurių demonstratyviai protestuodami išėjo lietuviai (ir tik kell bolševikuojanti), gudai ir ukrainai, laimėjo endekų abazas. Bet paskubomis renkant valdybą, jon pateko keletas nepilnamečų ir užpereitą savaitę Universiteto Senatas vėl panaikino rinkimus.

Tuo būdu bus paskirti trečią kartą rinkimai, kurie prieš mokslo metų pabaigą tur būt nebejvyks. Bet įdomu ar mūsų studentai vėl mėgins eiti į rinkimus, ar gal įvertinę savo tautinę garbę, galų gale išeis iš to endekų kromelio ir nejuokins savęs, kaipo lietuvių. Reikės pasirinkt vienas iš dviejų.

Komunistų demonstracijos nuolat kartojasi.

Nuo kurio laiko kaip visame krašte, taip ir Vilniuje kartas nuo karto komunistai ruošia demonstracijas, mitingus. Suruošė tokią demonstraciją gegužės mėn. 29 d. Vilniuje Vokiečių gatvėj, kur net buvo mėginama sakyti kalbos. Kartu primėtyta priešvalstybinių proklamaciju. Ir tik atėjus policijai, demonstracija buvo išvaikyta.

Ar ne tandeta čia kalta?

Lenkų spaudoj pasirodė žinių, kad šiomis dienomis švietimo ministerijos parėdymu, keli lenkų gimnazijos direktoriai tapo perkelti į provincijos gimnazijas, kiti atleisti nuo pareigų. Kartu pasklydo gandų, kad visų Vilniaus mokyklų direktoriai būsią pakeisti, arba paleisti iš vietų. Be abejo, kol tie gandai visumoje dar neišsipildė, per anksti būtų kalbėti apie tokių atamainų priežastis, bet vis tik reikia pabrėžti, kad Universiteto profesoriai senai jau skundėsi menku lenkų gimnazijų abiturientų išlavinimu: norėta kuodaugiau išleisti mokinių neatsižvelgiant į jų mokslo laipsnį. Tuo tarpu nelenkų mokykloms buvo taikoma programa visu griežtumu, o dabar, matyt tendeta labai pasidarė ryški, kad net griebtasi mokyklų vedėjų atamainų ir šalinimų.

Brangiai kainavo šaltis.

Del pereitos žiemos nepaprastai didelių šalčių daugumas vandentiekio vamzdžių sutrūko. Dabar apskaityta, kad sutrūkusių vamzdžių pataisymas kainavo apie 300,000 zlotų.

Naujausios mados kalendorius.

Iki šiol, kaip visas pasaulis, taip ir mes žinojome tik vieną kalendorių, būtent metų kalendorių. Dabar gi išrasta naujas kalendorius, būtent „mokesnių kalendorius" (kalendarz podatkowy). Tokį kalendorių lenkų laikraščiai paduoda kas mėnesį primindami skaitytojams, kiek, kokių mokesnių ir kurią dieną privalo sumokėti. Tuo būdu po poros metų praktikos susilauksime perijodinių mokesnių kalendorių, nes iš tiesų šiandieną nieks nežino kiek jis turi mokėt, kuomet ir už ką. Tai pagelbėja kalendoriai.

Pasaulis pirmyn, o Vilniaus magistratas atgal.

Pereitą savaitę del nežinomų priežasčių greitoji pagalba Vilniuje, kuri iki šiol naudojosi automobiliu, vėl grįžo prie arklių. Bet to maža. Pav. šio mėn. 7 d. bevažiuojant dviem arkliais į nelaimės vietą, sugriuvo vežimas ir subyrėjo ratai. Tuo būdu greitoji pagalba niekam negali pagelbėti.

Zofija Čiurlionienė Vilniuje.

Teko patirti, kad šiomis dienomis viešinti Vilniuje žinomoji lietuvių rašytoja literatė p. Zofija Kimantaitė-Čiurlionienė.

Sustiprinta policijos apsauga mieste.

Pereitą sekmadienį ir pirmadienį visame mieste buvo sustiprinta policijos apsauga, del Lvovo įvykių, nes buvo laukiama, kad ir Vilniaus endekų ir všechpolakų studentai mėginsią demonstruoti. „Naša Žiń" praneša, kad policija padariusi spaustuvėse kratas ieškodama studentų endekų proklamacijų. Anot to patie laikraščio, du girtieji studentai sumušė žydą bernioką. Užpuolikus policija suėmusi.

Prie ko priveda girtieji šoferiai.

Prieš keletą dienų iš Benekonių spacijaliai pasamdytu autobusu apie 20 žmonių važiavo į Kalvarijas. Vairuojant autobusą girtam šoferiui, autobusas įvažiavo upėn. Keletas asmenų sužeista.

Buvo suimtas inž. J. Kamarauskas.

„Kur. Wil". pranešimu, prieš kelias dienas policija buvo suėmusi bedarant namų ir gatvių planus inž. J. Kamarauską, kuris, kaip žinoma, yra išleidęs lenkų kalba knygą „Stare i Nowe Wilno", be to pagaminęs visą eilę istorinių Vilniaus miesto piešinių ir dabartinį jo planą su visomis smulkmenomis. Pasak laikraščio, policija sukonfiskavusi jam planus, neva tai, kaipo slaptus. Ištardžius, inž. Kamarauskas buvo paleistas.

Nubaudė lietuvius amatininkus.

Šių metų sausio 27 d. dirbtuvės vedėjai p. Verkelienei, savo mokinėms siuvimo teorijos bedėstant pamoką, užėjusi policija sustatė protokolą, paliepdama visiems apleisti dirbtuvės salę. Gegužės mėn. 23 d. Vilniaus Storastija ten buvusius asmenis pp. A. Verkelienę, J. Demšę ir A. Atroškąį nubaudė po 50 auks. arba po 10 dienų arešto.

Redakcijos atsakymai.

Nijolei. Žinai Tamsta, kad visai neverta ir minėti Upio sodžiaus kortų lošimų ir jų vado. Tegu geriau apie juos skaitytojai nežino.

M. Šeštokui. Neduodame jokio atsakymo, kadangi Tamsta neprenumeruoji „Vilniaus Rytojaus".

Dėdei. Ačiū, bet šiuo žygiu netilps, nes Tamstų sodžius kiekvienam numeryje dedamas.

B. Žiogui. Užjaučiame Tamstoms, bet korespondencijos įdėti negalime.

Vorui. Korespondenciją dedame, bet turime pažymėti, kad pas Tamstą šlubuoja lietuvių kalba, ko rodos neturėtų būti.

A. Baniuliui. Netilps.

Valiukui. Jei Pamerkyje nėra jokios mokyklos, tai jokie prašymai nepadės. Netilps.

Tiesos Mylėtojui. Gaila, kad toks Vilkočių kaimo jaunimas, gal gi susipras. Netilps.

Princui. Vieną korespondenciją dedame. Kitos dvi netilps.

Kar. Viešniai. Labai Tamstai ačiū, bet šiuo tarpu pasinaudoti negalime, tačiau ateityje prašome prie progos rašinėti.

A. S. Korespondenciją dedame, tik gaila, kad pasitaiko kalbos klaidų.

Reškutėnų Dėdei. Mes, Tamstele, laikomės seno papročio „nekišk pirštų tarp svetimų durų". Jeigu „J. Draugas" tą klausimą pajudino, tai jo skiltyse Tamsta turi teisę ir prabilti.

Aukos.

Nnukentėjusiems del nederliaus šelpti.

Liko (žiūr. „V. R." Nr. 23) 43,05 sk.
S. Taliatas-Kielpšas 50 auks.
Kartu — 93,05 sk.

Iš jų nusiųsta.

Miežionielio sodžiun. 50 auks.
Daržnių „ 18 auks.
Kartu — 68 auks.

Liko 25,05 sk.

Spaudos palaikimui.

S. Taliatas-Kielpšas 6 auks.

Leidėjas ir Atsak. Redaktorius **Julius Navikas.** „RUCH" Spaustuvė, Totorių g.